

ТМФВ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ **01 (87)/2012**

Виходить 12 разів на рік. Заснований у 2000 році

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 10255 від 21.06.2002 р.
Засновник і видавець — ТОВ «ОВС»
Передплатний індекс 74667
ISSN 1993—7989

Головний редактор

Худолій О.М., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Редакційна колегія:

Бізін В.П., д-р пед. наук, професор
Єрмаков С.С., д-р пед. наук, професор
Камаєв О.І., д-р пед. наук, професор
Шиян Б.М., д-р пед. наук, професор
Куц О.С., д-р пед. наук, професор
Золотухіна С.Т., д-р пед. наук, професор
Дмитренко Т.О., д-р пед. наук, професор
Микитюк О.М., д-р пед. наук, професор
Мірошніченко В.І., канд. пед. наук,
доцент

Іващенко О.В., канд. пед. наук, доцент
(відповідальний секретар)
Коректор Бланк Є.Б.

Адреса редакції:
Україна, 60174 Харків, а/с 8692.
Тел.: (057) 756-73-38
e-mail: tmfv@tmfv.com.ua
http://www.tmfv.com.ua

Статті, опубліковані в журналі,
зараховуються як фахові відповідно
до постанови президії ВАК України від
14 листопада 2001 р. № 3-05/9.

Бюлетень ВАК України. —
№ 10. — 2001. — С. 16.

Підписано до друку 25.01.2012.
Формат 60×84 1/4, Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк
офсетний. Ум. друк. арк. 6,989. Обл.-вид. арк. 7,25. Вид.
№ 01-2012.
Зам. № 75. Тираж 300 прим. Ціна договірна.
ТОВ «ОВС» Україна, 61003 Харків,
пл. Конституції, 18, к. 01.
Свідоцтво Держкомінформу України
Серія ДК № 1031 від 08.02.2001 р.
Друкарня ТзОВ «Цифра прінт».
60166, м. Харків, вул. Культури, 20-В

© «ОВС» ТОВ, оформлення, 2012
© «Теорія та методика фізичного виховання», 2012

Зміст

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ	3
<i>Пристинський В.М., Пристинська Т.М., Гончаренко О.С.</i> Соціально-педагогічні умови моделювання здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу	3
<i>Васьков Ю.В.</i> Моделювання методичної системи навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів	8
<i>Пелешенко І.М., Коростильов В.В., Чернігівська Я.Г.</i> Перспективи застосування модельних характеристик фізичної підготовленості молодших школярів	12
<i>Суровов О.А., Бондар Т.С.</i> Перспективи застосування інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури	17
«ВЧИТЕЛЬ» — ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ	19
<i>Іващенко О.В., Худолій О.М.</i> Дисципліна «Загальні основи теорії і методики фізичного виховання». Критерії оцінювання. Повідомлення III	19
<i>Калиніченко О.М., Лопатєв А.О.</i> Обґрунтування психо-фізіологічних механізмів застосування методичних прийомів вдосконалення рухових навичок стрільців	37
ОЗДОРОВЧА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА	45
<i>Михайлова Н.Є.</i> Збільшення рухливості гомілки щодо опорної поверхні у дітей з вродженою клишоногістю засобами фізичної реабілітації	45
НАША ДОВІДКА.....	49
<i>Інформаційне повідомлення</i> про VIII міжнародна наукова конференція (28 лютого 2012 року) «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті»	49
<i>Інформаційне повідомлення</i> про VII електронну Всеукраїнську наукову конференцію (19—20 квітня 2012 року) «Актуальні проблеми фізкультурної освіти»	50
<i>Інформаційне повідомлення</i> про VIII Всеукраїнську наукову конференцію (22 листопада 2012 року) «Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту»	51

Contents

DESIGN AND INFORMATION TECHNOLOGIES ARE IN A PHYSICAL CULTURE.....	3
<i>Pristinsky V.N., Pristinskaya T.N.</i> Goncharenko O.S. Socio-pedagogical conditions for modeling health-protecting educational space of higher education	3
<i>Vaskov Y.V.</i> Design of the methodical departmental the physical culture of student general schools teaching.....	8
<i>Peleshenko I.N., Korostilyv V.V., Hernigovsky Y.G.</i> Prospects of application of models descriptions of physical preparedness of junior schoolboys.	12
<i>Surovov A.A., Bondar T.S.</i> Prospects of application of interactive methods in the process of preparation of future teachers of physical culture.....	17
«TEACHER» — MAGAZINE IN MAGAZINE	19
<i>Ivashenko O.V., Khudolii O.N.</i> Discipline is «General bases of theory and methodology of physical education». Evaluation criteria. Report III	19
<i>Kalynichenko Lopat'ev A.</i> Reasoning psycho-physiological mechanisms of application of motor skill improvement techniques for shooters.....	37
HEALTH PHYSICAL CULTURE	45
<i>Mykhajlova N.E.</i> Increased mobility of tibia relative to the reference surface in children with congenital clubfoot by means of physical rehabilitation.....	45
OUR HELP	49
<i>Information message</i> about VIII international a scientific conference (on February, 28, 2012) of Design and information technologies are in physical education and sport	49
<i>Information message</i> about the seventh electronic Allukrainian scientific conference(on April, 19-20, 2012) «Actual problems of athletic education».....	51
<i>Information message</i> about the VI Allukrainian scientific conference (on November, 22, in 2012) the «Actual problems of physical education and sport»	52

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

УДК 74.24(075)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Пристинський В.М., Пристинська Т.М., Гончаренко О.С.

Науково-дослідна лабораторія "Духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів" Слов'янського державного педагогічного університету

Анотація. У статті наведено основні закономірності моделювання соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу. Доведено, що проєктивна розробка повинна здійснюватись на основі гносеологічного підходу, що дозволяє їх структурувати і науково обґрунтувати як ідеальну прогностичну модель з власною структурою і функціями.

Ключові слова: здоров'язбережувальне освітнє середовище, вищий навчальний заклад, принципи моделювання, соціально-педагогічні умови.

Вступ. Розвиток сучасних інформаційних технологій, їх впровадження в освітнє середовище вищих навчальних закладів (ВНЗ) повинно сприяти реалізації наукових, виховних, оздоровчих програм професійної підготовки студентів.

Тенденції розвитку сучасної освіти передбачають необхідність пошуку інноваційних підходів у формуванні здатності людини мислити й діяти по-новому щодо забезпечення пріоритетних цінностей суспільства — цінності життя, здоров'я, здорового способу життя, професійної самореалізації.

Ще в українській календарній обрядовості відображається така цінність фізичної культури як генерування здорового способу життя та зміцнення здоров'я. Її реалізація відбувається у поєднанні з прагненням до гармонійного фізичного розвитку, ідеалом духовної і тілесної досконалості людини, що надзвичайно актуально нині, коли спостерігається стійке погіршення стану здоров'я, фізичного розвитку, оптимальної рухової активності студентської молоді [3; 7].

Отже, одним з пріоритетних завдань сучасної освіти повинно стати навчання людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як найвищих соціальних й індивідуальних цінностей; формування особистісно-ціннісного й активного відношення молоді до духовного, психічного і фізичного потенціалу свого здоров'я [1; 4; 6; 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування здоров'я, цінностей здорового способу життя нині стає якщо не найважливішою майже всіх сучасних інноваційних педагогічних технологій [2; 6; 8]. Особливої актуальності дана проблема набуває в контексті теоретико-методологічної і технологічної забезпеченості навчально-виховного процесу студентів ВНЗ ефективними організаційно-педагогічними умовами й інтерактивними технологіями як важливого чинника формування інтелектуальних і фахових здібностей, професійних навичок й умінь, мотивів і потреб до творчої діяльності, соціальної самореалізації людини [2; 5].

Дана робота виконана відповідно календарного плану заходів науково-дослідної лабораторії «Духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів» Слов'янського державного педагогічного університету (завідувач лабораторії — к.п.н., доцент В. Пристинський; науковий керівник — д.п.н., професор В. Григоренко), яка діє в структурі НДІ духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (директор — академік НАПН України, д.п.н., професор Г. Шевченко).

Мета дослідження — визначити основні закономірності моделювання соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу.

Методи дослідження — теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури; синтез, уза-

гальнення, систематизація, моделювання, прогнозування результатів експериментальних даних за напрямом наукового пошуку.

Результати дослідження та їх обговорення. Інноваційні процеси слід вважати характерною ознакою сьогодення українського суспільства. Сучасна система освіти і виховання знаходиться у стані модернізації, трансформування й оптимізації, що на думку вчених становить ледь не єдиний науковий і суспільно-соціальний шлях подолання кризових явищ у всіх сферах життя людини [1; 2; 7; 9].

Реальний стан соціокультурної ситуації в Україні щодо розвитку духовних цінностей фізичної культури особистості свідчить, що науковий пошук вирішення цієї проблеми слід здійснювати у площині проєктивної розробки моделей освітніх технологій особистісно орієнтованого формування культури здоров'я як гносеологічних замісників ефективних педагогічних систем відкритого типу [1; 2; 9]. У зв'язку з цим є можливість проєктивного дослідження, а також інноваційної розробки інтерактивних педагогічних технологій означеної спрямованості.

Педагогічне моделювання (проєктування) слід вважати досить ефективним гносеологічним методом пізнання, а також організаційно-методичною формою створення здоров'язбережувального освітньо-виховного простору (середовища) ВНЗ, якому притаманні системні ознаки і властивості (планування, організація, оцінка, регулювання, корегування, стимулювання, верифікація параметрів педагогічних систем що проєктуються).

Поняття «моделювання» ми розглядаємо як метод відображення (пізнання) та подальшого розвитку освітньо-виховної, фізкультурно-оздоровчої і духовно-соціальної практики студентів, у структурі яких педагогічна «модель» виконує функцію гносеологічного замісника педагогічних систем, що вивчалися, проєктивне розроблялись і практично впроваджувались у навчально-виховне середовище студентів ВНЗ. Отже, педагогічну модель доцільно уявляти:

- як педагогічну систему, що відображає атрибути, властивості, структурно-функціональні механізми розвитку, модифікації, управління відповідно освітньо-виховних і фізкультурно-оздоровчих ситуацій;
- як педагогічну систему, що передбачає дієві властивості, організаційно-педагогічні умови ефективного функціонування в середовищі ВНЗ особистісно орієнтованого формування культури здоров'я студентів в аспекті гарантованого (оптимальний термін впливу) досягнення розвивального результату.

У контексті моделювання інтерактивних умов створення здоров'язбережувального сере-

довища ВНЗ вважаємо за доцільне сформулювати визначення поняття «педагогічна технологія». На наш погляд, дефініція цього поняття повинна базуватися на фундаментальних наукових працях учених (М. Амосов, І. Бех, В. Григоренко, В. Докучаєва) та розумітися як сукупність процесів, процедур, правил, методів, засобів, що виконують підпорядковуючу й організаційно-упорядковуючу (алгоритмізуючу) функцію інтерактивної діяльності студентів і педагога, спрямованих на цільове особистісно орієнтоване формування духовних цінностей фізичної культури. Тобто, набувати системо-утворювального статусу, що в структурі педагогічної технології визначатиме рівень структурованості, надійності, ефективності педагогічної системи.

Розробка проєктивної моделі інтерактивних технологій, організаційно-методичних умов їх оптимального функціонування й інтеграції з іншими педагогічними системами повинна здійснюватися на основі принципів моделювання структури здоров'язбережувального середовища ВНЗ.

Так, принцип інноваційності обумовлюватиме:

- функціонування педагогічних систем як «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії учасників процесу формування духовних цінностей фізичної культури;
- механізми таксономії педагогічних цілей функціонування інтерактивних технологій;
- оптимальні механізми управління (планування, організація, оцінка, регулювання, корегування, стимулювання, вплив педагогічних технологій) в процесі індивідуального формування концепції здоров'я як духовно-соматичної основи культури особистості;
- постійно діючий психолого-педагогічний супровід діяльності студентів у процесі формування цінностей здорового способу життя;
- ефективне використання педагогічного інструментарію, що включає інноваційні методи навчання і виховання (проблемне, програмоване, інтерактивне, науково-пошукове навчання, комп'ютерно-інформаційні технології тощо);
- визначення атрибутів педагогічних систем, що надають їм класифікаційні ознаки педагогічної технології (діагностичне визначені мета і завдання, регламент реалізації «суб'єкт-суб'єктних» взаємодій, педагогічний інструментарій і психолого-педагогічний супровід діяльності, механізми управління й стимулювання);
- структурування освітньо-виховного, фізкультурно-оздоровчого, духовно-культурологічного середовища, адекватної соціокультурної ситуації у ВНЗ.

Принцип цілеспрямованого створення емоційно збагачених педагогічних ситуацій забез-

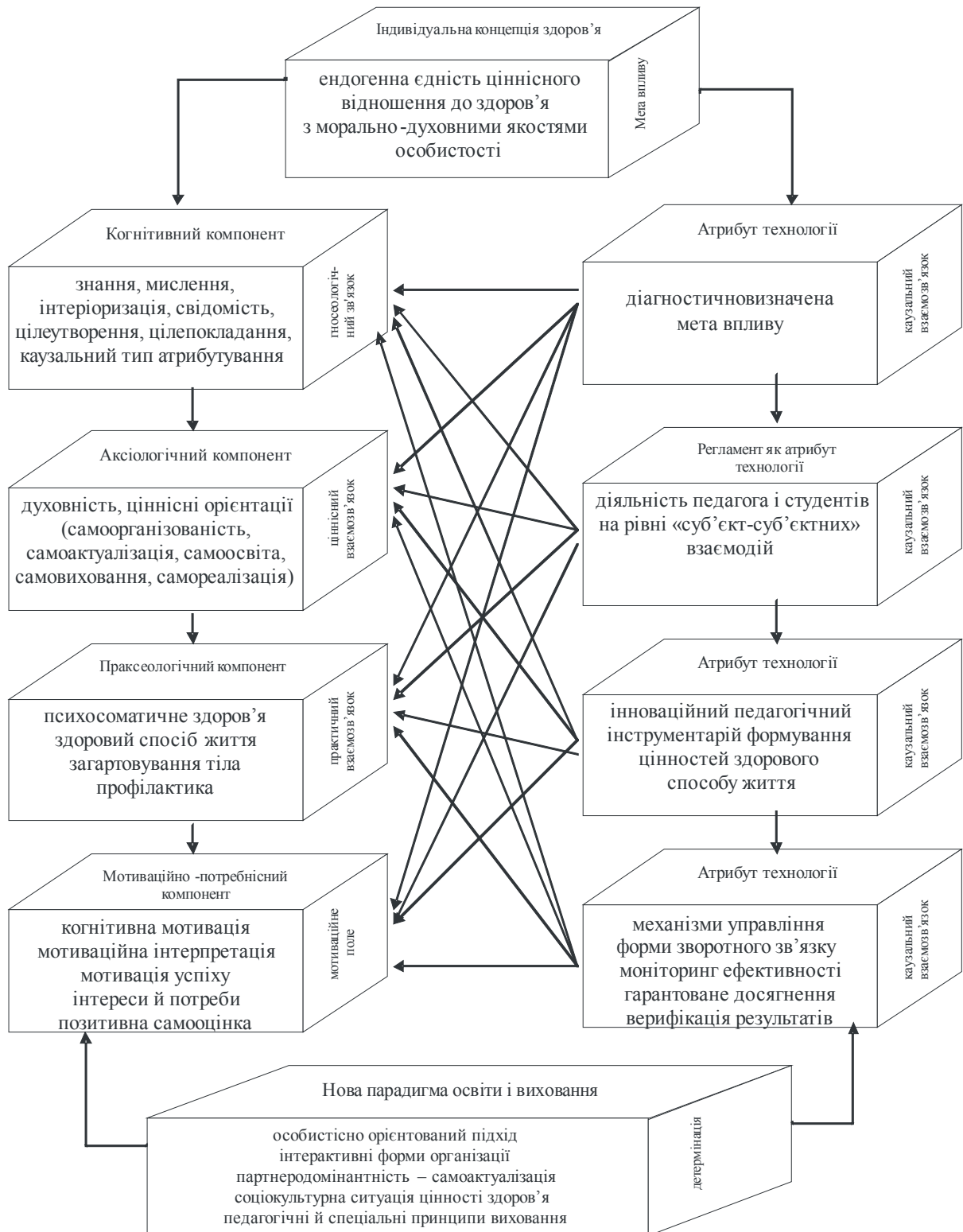

Рис. 1. Проективна структурно-функціональна модель реалізації соціально-педагогічних умов створення здоров'язбережувального освітнього середовища ВНЗ

печуватиме розвиток моральної норми, поведінки не як абстракції, а як вчинку, дії, духовно-моральної оцінки.

Принцип особистісне розвивального спілкування сприятиме досягненню соціалізуючого ефекту спілкування учасників педагогічного процесу.

Принцип системного аналізу власних вчинків і вчинків інших людей, а також життєвого досвіду забезпечуватиме розвиток ціннісних орієнтацій, мотивів, інтересів, поведінки.

Принцип синергетично-комплементарного структурування блоків проективної моделі педагогічної технології визначатиме рівень гарантованої ефективності функціонування дидактичної системи відкритого типу. Оптимальна узгодженість взаємно стимулюючих блоків моделі створює формує «силове поле» гарантованого розвитку когнітивних, аксіологічних, праксеологічних, мотиваційно-потребнісних, афективних компонентів цінностей здорового способу життя. Таке структурування моделі сприятиме утворенню оптимальної ієрархії функціональних блоків, які визначатимуть рівень педагогічно виправданого використання технології в освітньо-виховному середовищі ВНЗ. Ієрархічна побудова моделі є конструктивно-інформаційною основою визначення регламентації і змісту діяльності педагога і студентів в умовах інтерактивного впливу педагогічних технологій.

Принцип духовної домінантності в структурі технологіїобумовлюєрегламентаціюїїпедагогічного інструментарію, характер «суб'єкт-суб'єктних» взаємодій на рівні властивостей педагогічної системи формувати ціннісні орієнтації (гуманізм, громадянськість, духовність, взаємодопомога, співпраця, партнеродомінантність, здоровий спосіб життя тощо).

Викладена гносеологічна система принципів моделювання інтерактивних технологій відображає цільову причинність, проективні процедури, механізми структурування та практичного функціонування педагогічних систем в освітньо-виховному, фізкультурно-оздоровчому і духовно-культурологічному середовищі ВНЗ.

Модель проективної розробки технологій структурувалася з урахуванням відповідних матеріально-технічних і кадрових можливостей ВНЗ, які забезпечували її трансформацію в інноваційні педагогічні системи особистісно орієнтованого формування у студентів духовних цінностей фізичної культури. До структурних елементів моделі були віднесені індивідуальна «Я»-концепція здоров'я студентів; структурно-функціональні компоненти культури здоров'я; змістовно-атрибутивні компоненти педагогічної

системи; структура особистісно орієнтованого підходу до визначення її функціональних зв'язків; соціально-педагогічні й організаційно-методичні умови, що визначають оптимальні чинники їх функціонування в аспекті гарантованого досягнення результатів формування духовних цінностей фізичної культури особистості студента (рис. 1).

Висновок. Таким чином, проективна розробка соціально-педагогічних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища ВНЗ повинна базуватися на гносеологічному підході, що дозволяє їх розглядати, структурувати й науково обґрунтувати як ідеальну прогностичну модель з власною структурою і функціями.

Список літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д. Бех. — К. : Либідь, 2003. — 344 с.
2. Григоренко В.Г. Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія та практика : навч. посібник / за ред. В.Г. Григоренка, С.О. Омельченко. — Слов'янськ : вид-во СДПУ, 2010. — 346 с.
3. Мандюк А. Б. Цінності здорового способу життя в традиційній народній культурі українців / А. Б. Мандюк, Ю. В. Петришин // Спортивний вісник Придніпров'я : [наук.-теорет. журнал ДДІФК]. — Дніпропетровськ, 2006. — № 2. — С. 150 – 152.
4. Олейник Н.А. Физическая культура в алгоритме здравоформирующих технологий / Н.А. Олейник, Т.В. Бондаренко, В.П. Зайцев, С.И. Крамской. — Харьков : ХГАФК, 2008. — 186 с.
5. Пристинський В.М. Особистісно орієнтований підхід до формування духовно-тілесних цінностей людини і здорового способу життя / В.М. Пристинський, А.П. Федоров // Філософія здоров'я: гуманітарно-освітній аспект : [мат. міжрегіон. міжгалуз. наук.-практ. конф.] (Донецьк, 29 берез. 2011 р.); ред. кол. Н.Л. Пастухова, В.С. Поуль, Г.Є. Челах. — Донецьк : Витоки, 2011. — Т. I. — 278 с. — С. 37 – 47.
6. Пристинський В.М. Формування духовно-тілесних цінностей фізичної культури — актуальна педагогічна й суспільно-соціальна проблема теорії та практики виховання студентської молоді / В.М. Пристинський // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : [збірник наук. праць]; гол. ред. Г.П. Шевченко. — Вип. 5 (40). — Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. — 268 с. — С. 229 – 242.

7. Pristinsky V.N. New capacity of cross-cultural infospace in forming knowledge base about healthy lifestyle / V.N. Pristinsky // *Инновационные технологии в области физического воспитания, спорта, рекреации и валеологии: [электр. сборник науч. работ IV межд. (Интернет) науч.-метод. конф.]* — Х. : Академия ВВ МВД Украины, 2010. — Вып. 4. — С. 95 — 99.
8. Теоретико-методологічні засади формування здорового способу життя. — [Режим доступу] <http://horting.org.ua/node/1069>.
9. Шевченко Г. П. Духовність та духовна культура особистості : монографія / Г. П. Шевченко. — Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. — 256 с.

Надійшла до редакції 15.01.2012 р.
vladimir-pristinskii@yandex.ru

Пристинский В.Н., Пристинская Т.Н., Гончаренко О.С. Социально-педагогические условия моделирования здоровьесберегающего образовательного пространства высшего учебного заведения.

В статье приведены основные закономерности моделирования социально-педагогических условий формирования здоровьесберегающего образовательного пространства высшего учебного заведения. Доказано, что проективная разработка должна осуществляться на основе гносеологического подхода, предполагающего возможность их структурировать и научно обосновать как идеальную прогностическую модель с собственной структурой и функциями.

Ключевые слова: здоровьесберегающее образовательное пространство, высшее учебное заведение, принципы моделирования, социально-педагогические условия.

Pristinsky V.N., Pristinskaya T.N., Goncharenko O.S. Socio-pedagogical conditions for modeling health-protecting educational space of higher education.

The paper presents the modeling of the basic laws of social and educational conditions for the formation of health-protecting educational space in higher education. It is proved that the projective development should be based on gnosological approach presupposing its ability to be structured and validated scientifically as a perfect prediction model with its own structure and functions.

Key words: health-education space, higher education, principles of modeling, social and pedagogical conditions.

Г58 Гогін О.В.

Легка атлетика: Навчальний посібник. — Харків: «ОВС», 2010. — 395 с.
ISBN 966-7858-57-X.

В основу навчального посібника покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити їх цільову направленість. Наведені матеріали тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання.

Для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних навчальних закладів.

УДК 799.322.2

МОДЕЛЮВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Васьков Ю.В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Досліджується проблема створення методичної системи навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Розроблено модель методичної системи в якій визначено елементний склад починаючи з соціального замовлення загальноосвітній школі в справі формування практично здорового підростаючого покоління і до кінцевого результату вирішення цього замовлення. Наводиться структура і блоки методичної системи їх склад у функціональній єдності на рівні взаємодії, взаємозв'язку і взаємовідношення. Виділяється також комплекс об'єктивних та суб'єктивних факторів, що впливають на якість функціонування методичної системи.

Ключові слова: моделювання, модель методичної системи, блоки моделі, соціальне замовлення, суб'єктивні і об'єктивні фактори, реальний результат навчання.

Постановка проблеми. Аналіз державних документів [5, 7], що регламентують фізичне виховання в загальноосвітніх навчальних закладах, та публікацій науковців (педагогів, медичних працівників, фахівців в галузі фізичної культури та ін.) свідчить про негативний стан здоров'я учнів сучасної школи. Визначено ряд причин соціального, економічного, медико-біологічного та ін. характеру, які привели до зниження рівня здоров'я наших дітей. На наш погляд, однією з причин такого стану є відсутність науково обґрунтованої концепції модернізації системи фізичного виховання учнів. У 2004 році [1] ми розробили проект такої концепції, але на наші пропозиції в МОН України ніхто не звернув уваги. Для вирішення зазначеної проблеми було підготовлено тільки ряд наказів, виконання яких до суттєвих позитивних змін не привели.

Однією із складових нашої концепції було створення методичної системи навчання учнів фізичної культури. Теоретичне обґрунтування такої системи буде сприяти формуванню фізичної культури особистості на необхідність чого звертали увагу як російські фахівці (В. К. Бальсевич, Л. И. Лубишева, А. П. Матвеев та ін.), так і вітчизняні (Круцевич Т. Ю., Москаленко Н. В., Платонов В. Н., Шиян Б. М. та ін.). Будь яка система передбачає реалізацію провідних цілей і завдань, що поставлені перед школою у формі соціального замовлення. Конкретизація цих завдань безпосередньо для шкільної фізичної культури може бути здійснена тільки після визначення її основних функцій. Функції фізичної культури початкової, основної і старшої школи мають певні відмінності. Приклад вирішення цієї проблеми ми запропонували у вищезгаданій концепції,

але для створення методичної системи навчання учнів фізичної культури необхідно враховувати і дидактичні функції навчального предмета «Фізична культура», а також обґрунтувати структуру і склад цієї системи. Без створення відповідної моделі ми не зможемо вирішити зазначене завдання.

Мета дослідження. Розробити та теоретично обґрунтувати модель методичної системи навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання дослідження.

1. Визначити основні складові методичної системи навчання фізичної культури учнів основної школи.
2. Розробити модель методичної системи навчання учнів фізичної культури на основі структурної єдності її складових.
3. Дослідити наявність об'єктивних і суб'єктивних факторів, що впливають на якість реалізації методичної системи в практичній діяльності шкіл.

Серед основних методів дослідження необхідно виділити: аналіз змісту державних документів, що регламентують фізичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, спеціальної, в галузі фізичної культури, літератури; моделювання методичної системи.

Результати дослідження та їх обговорення. Питання удосконалення фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів дуже гостро стоять як в державних документах [3, 4, 6], що регламентують його, так і в багатьох публікаціях фахівців [2]. Неодноразово висвітлювались ідеї наукового обґрунтування навчального процесу на уроках фізичної культури як основної форми фізичного виховання учнів. Одним із шляхів такого

обґрунтування є створення методичної системи навчання фізичної культури учнів в загальноосвітніх навчальних закладах. Презентувати її для широкого кола фахівців можна за допомогою певної моделі. З загальнонаукової точки зору моделювання є основним засобом та інструментом наукового відображення (відбиття) і дослідження різного роду реальних об'єктів та процесів. Науковці стосовно досліджень в галузі педагогіки та фізичної культури виділяють два види нематематичних моделей: змістовно-описові і формально-математичні. Для дослідження нашої проблеми ми будемо використовувати ту яка відноситься до змістовно-описової.

Для її розробки ми використовували блочну систему з метою виділення основних системоутворюючих компонентів моделі й визначення різних видів взаємозв'язків між ними на рівні взаємодії, взаємовідношення, взаємовпливу і взаємозалежності. Провідним джерелом структурної моделі методичної системи навчання фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів визначено соціальне замовлення школі щодо формування здоров'я учнів. Орієнтуючись на вимоги суспільства (у вигляді соціального замовлення), нами визначені такі основні блоки методичної системи (див. рис 1):

1. Цільовий блок, який відображає цілі і завдання основної школи по формуванню здоров'я учнів та їх фізичної підготовленості, і на їх визначення оказують вплив державні стандарти галузі «Здоров'я і фізична культура» і відповідні навчальні програми [8], функції навчального предмета «Фізична культура». Цілі і завдання висвітлені у відповідних навчальних програмах і тому презентувати їх в наших матеріалах ми не будемо. А функції навчального предмета необхідно розкрити в двох аспектах. Стосовно першого слід відзначити, що згідно концепції Л. Я. Зоріної навчальний предмет «Фізична культура відноситься до другого типу навчальних предметів з провідним компонентом «способи діяльності практичного характеру» а теоретичний компонент і способи діяльності інтелектуального характеру виконують обслуговуючу функцію. Другий передбачає визначення функцій різних ступенів навчання. Ці функції ми ретельно розкрили в нашому проекті, що дозволило конкретизувати цілі і завдання не тільки для кожного ступеня навчання а і для кожного класу.

2. Теоретико-методологічний блок, де розкриваються інноваційні підходи до організації навчання на основі впровадження різноманітних підходів: особистісно-орієнтованого, культурологічного, антропологічного, компетентного та ін. Торкаючись наведених підходів необхідно відзначити, що всі вони стосовно фізичної культури в школі ще достатньо не досліджені, і в практиці роботи

вчителів фізичної культури необхідно використовувати позитивні аспекти кожного з них.

3. Змістовний блок, який включає основні складові змісту фізкультурної освіти: теоретичний компонент, способи діяльності інтелектуального і практичного характеру. Способи діяльності практичного характеру передбачають включення основних і допоміжних фізичних вправ з різних розділів (модулів) програми. До комплексу допоміжних знань ми відносимо загальнорозвивальні, організовуючі і стройові, спеціальні, підвідні та підготовчі. Способи діяльності інтелектуального характеру поділяються на зовнішні (моторні, перцептивні, символічні) і внутрішні (перспективно-проектувальні, мнемічні, розумові) тощо. Склад теоретичного компонента передбачає включення науково-предметних знань джерелом яких є теорія певних видів спорту, що мають конкретне втілення в навчальних програмах у вигляді розділів (модулів) і допоміжних знань, які обслуговують предметно-наукові. До таких знань ми відносимо міжнаукові, історико-наукові, контрольо-оцінювальні, між предметні і нормативно-профілактичні.

4. Процесуальний блок, що включає методи навчання, організаційні форми навчання а також засоби навчання. Визначення номенклатури методів навчання є і в сучасності не вирішеною проблемою. Тому ми пропонуємо, поряд з класичними (для теорії і методики фізичного виховання) словесними, наочними і практичними методами, вести мову про використання іншої номенклатури, що поділяється на методи організації та здійснення навчальної діяльності, стимулювання і мотивації навчання, контролю та аналізу. Номенклатура організаційних форм навчання ще достатньо науково не обґрунтована, тому ми в цьому блоці наводимо їх мінімальний перелік. Визначення «алфавіту» засобів навчання також вважається певною дидактичною проблемою і ми пропонуємо власний варіант, який буде підлягати обговоренню з боку як науковців, так і вчителів-практиків. До основних засобів навчання віднесено: підручники, зошити та навчальні посібники, фізкультурно-спортивні зони (майданчики, спортивні зали тощо), обладнання та інвентар, технічні засоби навчання, Засоби контролю та вимірювання.

5. Оціночно-результативний блок передбачає оцінювання: теоретико-методичних знань, рівня техніки виконання основних способів діяльності практичного характеру і рівня використання способів діяльності інтелектуального характеру, а також рівня фізичної підготовленості учнів за допомогою навчальних і контрольних нормативів й функціональної проби Руф'є. Зміст цього блоку, а саме системи оцінювання, також потребує окремого наукового дослідження і ми тільки позначаємо

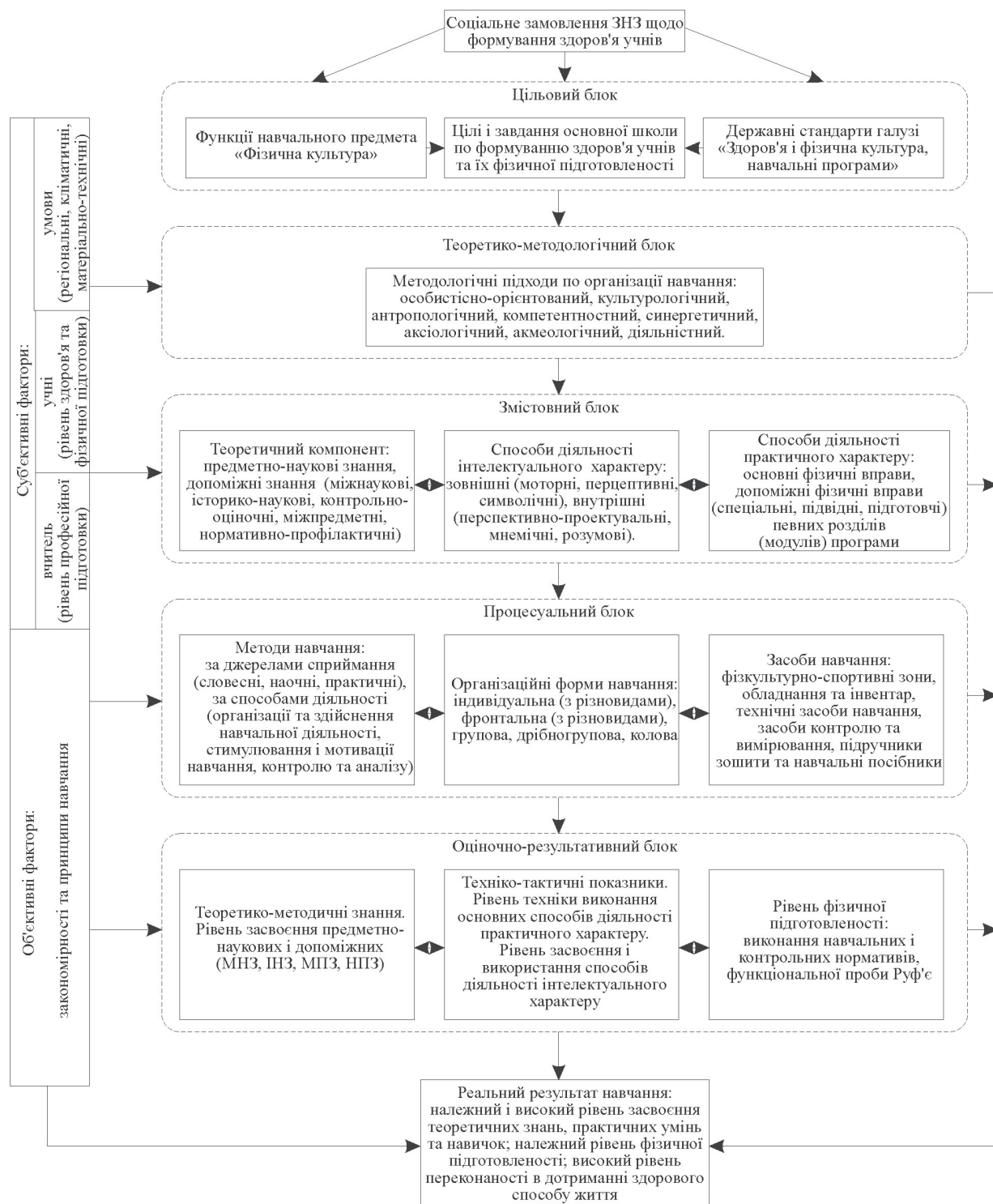

Рис 1. Модель методичної системи навчання фізичної культури в основній школі загальноосвітніх навчальних закладів

що повинно підлягати оцінюванню, тобто що входить в оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Реалізація зазначених вище блоків системи дозволить вийти на реальний результат навчання, який передбачає досягнення учнями певного рівня

засвоєння теоретичних знань, практичних умінь та навичок й формування переконаності в дотриманні здорового способу життя.

На якість реалізації основних складових методичної системи оказують вплив не тільки її компоненти у формі блоків а і ряд факторів

(об'єктивних і суб'єктивних). До об'єктивних факторів ми відносимо закономірності навчання і дидактичні принципи а до суб'єктивних: учителя з певним рівнем професійної майстерності; учнів, які мають конкретний рівень здоров'я і фізичної підготовленості; умови навчання (регіональні, кліматичні, а також рівень матеріально-технічного забезпечення). Нижче презентуємо модель методичної системи (рис. 1) в якій наводяться зв'язки і певні залежності між основними складовими.

Висновки

1. Результати проведеного дослідження свідчать про відсутність науково-обґрунтованої концепції модернізації фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл в сучасних державних документах і публікаціях фахівців.
 2. Модельовання методичної системи навчання фізичної культури дозволило визначити її основні складові, їх взаємозв'язок, взаємовідношення і взаємовплив.
 3. Конкретизовано зміст і структуру кожного блоку, що дозволило визначити ряд не вирішених проблем шкільної фізичної культури.
 4. Уточнено номенклатуру таких важливих складових навчального процесу як: методи навчання, організаційні форми навчання, засоби навчання.
- Наведені висновки дозволяють визначити основні проблеми в створенні методичної системи фізичної культури учнів, які потребують додаткових наукових досліджень.

Література

1. Васьков Ю. В. Концепція (проект) розвитку фізичного виховання учнів в загальноосвітніх

- школах /Ю. В. Васьков // Теорія та методика фізичного виховання. — 2004. — № 1(13). — С. 2-8.
2. Дубенчук А. І., Шарій І. В. Дослідження функціонального стану серцево-судинної системи учнів 5-11 класів. /А. І. Дубенчук, І. В. Шарій //Фізичне виховання в школі. — 2011. — №4. — С. 40-44.
3. Наказ МОН України №956 від 22. 10. 2008р. »Про заходи щодо вдосконалення роботи з фізичного виховання та збереження здоров'я школярів в навчальних закладах України.
4. Наказ МОН України №1008 від 06. 11. 2008р. «Про невідкладні заходи щодо збереження здоров'я учнів під час проведення занять з фізичної культури, захисту Вітчизни та поза-класних спортивно-масових заходів.
5. Наказ МОН України №1078 від 27. 11. 2008р. «Про затвердження заходів спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України».
6. Наказ МОН України та Міністерства охорони здоров'я України №518/674 від 20. 07 2009р. «Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах».
7. «Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2001/2012 навчальному році. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1/9-454 від 09. 06. 11р.
8. Фізична культура в школі : 5-11 класи : методичний посібник /за заг. редакцією С. М. Дятленко. — К. : Літера ЛТД, 2001. — 368с.

Надійшла до редакції 12.01.2012 р.
vaskov_yury@ukr.net

Васьков Ю.В. Моделирование методической системы обучения физической культуре учащихся общеобразовательных школ.

Исследуется проблема создания методической системы обучения физической культуре учащихся общеобразовательных учебных заведений. Разработана модель методической системы в которой определена структура и состав основных элементов начиная с социального заказа общеобразовательной школе в деле формирования практически здорового подрастающего поколения и до конечного результата выполнения этого заказа. Наводятся блоки методической системы и их состав в функциональном единстве на уровне взаимодействия, взаимосвязи и взаимоотношений. Выделяется также комплекс объективных и субъективных факторов, которые оказывают влияние на качество функционирования системы.

Ключевые слова: моделирование, модель методической системы, блоки модели, социальный заказ, субъективные и объективные факторы, реальный результат обучения.

Vaskov Y.V. Design of the methodical departmental the physical culture of student general schools teaching.

The problem of creation of the methodical departmental the physical culture of student general educational establishments teaching is probed. The model of the methodical system is developed in which a structure and composition of basic elements is certain since a social order general school on business of forming practically of healthy rising generation and to end-point of this ordering fulfillment. The blocks of the methodical system and their composition are pointed in functional unity at the level of co-operation, intercommunication and mutual relations. The complex of objective and subjective factors which have influence on quality of functioning of the system is selected also.

Keywords: design, model of the methodical system, model blocks, social order, human and objective factors, real result of teaching.

УДК 799.322

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Пелешенко І.М.**, *Коростильов В.В.***, *Чернігівська Я.Г.****

*Харківська гуманітарно-педагогічна академія

**Відділ освіти Чугуївської районної державної адміністрації

***Харківський навчально-виховний комплекс № 112

Анотація. Розглянуто сучасні підходи до використання методу моделювання у фізичному вихованні та визначення модельних характеристик фізичної підготовленості учнів молодших класів та їх роль в оцінюванні рівня здоров'я школярів.

Ключові слова: моделювання, модельні характеристики, фізична підготовленість, рівень здоров'я, оцінювання.

Постановка проблеми, аналіз публікацій. В останніх публікаціях і державних документах, що регламентують фізичне виховання в загальноосвітніх навчальних закладах, неодноразово зверталась увага на погіршення стану здоров'я учнів. Серед заходів, що пропонуються фахівцями в галузі шкільної фізичної культури, певне місце займають ті, які пов'язані зі зміною системи оцінювання навчальних досягнень учнів. Ця система передбачає вивчення рівня теоретичної озброєності учнів, сформованості рухових умінь і навичок, якості розвитку основних фізичних якостей. Особлива увага звертається на визначення фізичної підготовленості учнів за допомогою рухових тестів і контрольних нормативів. Гостро стало питання про використання рухових тестів після ряду смертельних випадків з учнями під час уроків фізичної культури. Після виходу наказів МОН України №956 і 1008 [9,10] з програм навчального предмета «Фізична культура» було виключено рухові тести з метою зменшення фізичного навантаження на учнів.

Аналіз вимог «Державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України» [4], орієнтовного та обов'язкового комплексних тестів навчальної програми 2001 року [12], й фактичних показників рівня фізичної підготовленості учнів початкової школи (на прикладі загальноосвітніх шкіл Харківської області і м. Харкова) свідчить про значні розбіжності. Зазначене вище і обумовило актуальність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дослідження виконано у відповідності до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної

культури та спорту на 2011—2015 рр. по темі 1.3. — «Парадигма здорового способу життя в дискурсах фізичного виховання та спорту» та плану НДР комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Метою роботи є виявлення перспектив застосування модельних характеристик фізичної підготовленості учнів початкової школи в системі педагогічного контролю рівня фізичного здоров'я.

Результати дослідження та їх обговорення. Як засвідчив аналіз літературних джерел, одним з найважливіших чинників, що впливає на формування здоров'я дітей та молоді є рівень їх рухової активності. Зниження такої активності, навпаки, призводить до затримки фізичного розвитку та розвитку фізичних якостей, що у підсумку обумовлює зростання захворюваності школярів. Низька фізична ефективність, за даними останніх досліджень, виявляється у 80% школярів. Це зумовлено тим, що, з одного боку, уроки фізичної культури можуть забезпечувати лише 20-30 % гігієнічної норми рухової активності дітей та молоді, з другої — низьким рівнем організації різних форм позаурочної фізкультурно-оздоровчої роботи. Так, наприклад, за даними А. Лігути, показник фізичної підготовленості сучасних школярів досягає лише 60% від результатів їх однолітків 60 — 80-х років.

Однією з основних причин зниження фізичної підготовленості, і як наслідок зниження рівня здоров'я дітей, деякі спеціалісти називають традиційний підхід до тестування фізичних якостей — порівняння нормативів стандартизованих тестів з реально показаними результатами учнів. На нашу думку, тестування повинне сприяти підвищенню інтересу у учнів до занять фізичними вправами, приносити їм радість, а не вести до розвитку комплексу неповноцінності. В зв'язку з цим спеціалісти говорять про необхідність перегляду

організації тестування. Наприклад, Р. Крафтом розроблена батарея тестів, в якій:

1. Результати тестів не порівнюються з якими-небудь нормами, а оцінка за їх виконання ґрунтується на змінах, що відбулися за певний період часу.

2. Як компоненти тесту використовуються модифіковані полегшені варіанти вправ, виходячи з принципу, що тестові вправи повинні бути достатньо легкими та доступними, щоб збільшити вірогідність їх успішного виконання.

Отже вищевикладене свідчить, що у практиці фізичного виховання школярів існують певні недоліки в організації урочної та позаурочної роботи з учнями з однієї сторони, а з іншої — недоліки у системі педагогічного контролю, які, як вказувалося, знаходяться у стані реформування та перебудови з військово-спортивного напрямку на освітньо-рекреаційний, у якій оцінка ефективності фізичного виховання повинна проводитися, з одного боку, за станом здоров'я учнів, а з іншою — по рівню розвитку основних фізичних якостей, тобто за рівнем фізичної підготовленості учнів. До такого висновку прийшли і в інших країнах (США, країни Євросоюзу, Росія, Білорусь та ін.)

Аналіз різних підходів до тестування рівня фізичної підготовленості та фізичного розвитку школярів засвідчив, що у країнах Європи, США, Російській Федерації, Беларусі ведеться активна робота з розроблення стандартів рівня розвитку фізичних якостей школярів, які би відображали рівень фізичного здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів, а не найвищі результати, пов'язані зі спортивним тренуванням. Однак у різних країнах, за для цього використовуються різні тестові випробування. Підготувати аналогічні тестові підходи намагалися і в Україні шляхом впровадження Всеукраїнського фізкультурно-оздоровчого комплексу тестування школярів «Крок до здоров'я». Однак, для широкого застосування у школах та формування позитивного ставлення до нього у суспільстві, цей комплекс потребує певного вдосконалення.

Отже, порівняльний аналіз різноманітних систем тестування надає можливість зробити висновок, що у сучасному світі все більше країн усвідомлюють значну роль фізичного виховання та рухової активності як фактора здоров'я людини. Відповідно цьому, і тестування фізичної підготовленості повинно розглядатися у площині фізичного здоров'я людини, а не як готовність до військових дій та високих спортивних показників.

Вивчення теоретичних досліджень і передового педагогічного досвіду свідчать, що одним з шляхів вдосконалення педагогічного контролю за станом фізичного здоров'я школярів у системі шкільного

фізичного виховання є визначення певної батареї тестів фізичної підготовленості та середніх модельних характеристик розвитку фізичних якостей.

Аналіз спеціальної літератури дозволяє зробити висновок, що модельні характеристики пов'язані з процесом моделювання. Для обґрунтування оптимальної методології визначення модельних характеристик розглянемо понятійний апарат цього процесу [1, 2, 6 та ін.]. За визначенням словників та енциклопедій, модель деякий матеріальний або той, що представляється в думках, об'єкт або явище, що є спрощеною версією модельованого об'єкту або явища і що достатньою мірою повторює його якості, істотні для цілей конкретного моделювання, опускаючи неістотні властивості (в яких він може відрізнитися від прототипу) [7]. Як свідчить аналіз літератури, моделі звичайно застосовуються для потреб пізнання (спостереження, аналізу, синтезу) і конструювання. Як модель може виступати схема, копія, макет, зображення тощо [7].

За класифікацією моделі розподіляються за формою на: натурні, макети, логічні, образні, табличні, ієрархічні, графічні, мережеві інформаційні моделі, об'єктно-орієнтовані моделі [7].

Так, наприклад, модель в природознавстві, медико-біологічних науках, біотехнологіях, медицині, ветеринарії, сільському господарстві та ін. використовують натурні моделі (зокрема, анатомія в малюнках). До натурних моделей відносять і вироби, що запускаються у виробництво, для експлуатаційних випробувань і підтвердження (вивчення) їх відповідності проекту і запитам споживачів (користувачів). Така модель виробу або деталь виробу, відтворює форму або інші його характеристики. Модель, як правило, набагато дешевше і швидше у виготовленні, чим модельований виріб. Різновидами таких моделей є лекала, шаблони.

Безпосередньо процес створення моделі називається моделюванням. Будь-яка розумова діяльність є операцією моделями (образами). Зауважуємо, що через багатозначність поняття «модель» в науці і техніці не існує єдиної класифікації видів моделювання: класифікацію можна проводити по характеру моделей, по характеру модельованих об'єктів, по сферах придатності моделювання (у техніці, фізичних науках, кібернетиці і т. д.) [8]. Наприклад, можна виділити наступні види моделювання: Інформаційне, комп'ютерне, математичне, математико-картографічне, молекулярне, цифрове, логічне, педагогічне, психологічне, статистичне, структурне, фізичне, економіко-математичне, імітаційне, еволюційне, графічне та геометричне.

На підставі викладеного вище модель фізичної підготовленості школярів буде побудована у процесі статистичного моделювання та має вира-

жатися у кількісних значеннях, а також має бути побудована у вигляді таблиці.

Цей процес, як засвідчив аналіз літератури, повинен включати три елементи: суб'єкт (дослідник), об'єкт дослідження, модель, що визначає (що відображає) відносини суб'єкта, що пізнає, і об'єкту, що досліджується [14].

Перший етап побудови моделі припускає наявність деяких знань про об'єкт-оригінал. Необхідно враховувати, що модель відображає (відтворює, імітує) які-небудь істотні риси об'єкту-оригіналу. На другому етапі модель виступає як самостійний об'єкт дослідження. Однією з форм такого дослідження є проведення «модельних» експериментів. На цьому етапі свідомо змінюються умови діяльності моделі і знімаються дані про її «поведінку». На третьому етапі здійснюється перенесення отриманих знань з моделі на досліджуваний оригінал. Цей процес проводиться за певними правилами — знання про модель повинні бути скореговані у відповідності до властивостей об'єкту-оригіналу, які не досліджувалися при побудові моделі. На четвертому етапі здійснюється практична перевірка одержаних за допомогою моделі знань, а також їх використання для побудови узагальненої теорії об'єкту, його перетворення або управління ним. Аналіз спеціальної літератури також доводить, що моделювання є циклічним процесом

У галузях педагогіки та фізичної культури, на думку Д. Хрестьяновського, А. Эрліха [14], моделювання і інтерпретація моделей є основним засобом та інструментом наукового відображення і дослідження різного роду реальних об'єктів та процесів. З їх точки зору, у вказаних галузях широко застосовуються два основних види нематематичних моделей: змістовно-описові і формально-математичні. У першому випадку об'єктом досліджень є змодельовані розумово-логічні експерименти та змістовно-описові моделі. Такий підхід використовується у разі слабкої структуризації модельованого об'єкту, тобто у даному прикладі неможливо застосувати математичні методи дослідження. У другому випадку (формально-математичні моделі) існує можливість застосувати математичні методи дослідження. Вказані вчені також зазначають, що моделі складних реальних об'єктів і явищ нерідко виявляються інтегрованими, тобто такими, що містять змістовно-описову і формально-математичну складові [13].

У навчально-тренувальному процесі, з точки зору А. Горбатих [3], моделлю є сукупністю різних параметрів, які зумовлюють досягнення певного рівня спортивної майстерності. При цьому показники, що входять в її склад, розглядаються як модельні характеристики. Модельними характеристиками, які отримані за рахунок показників виконання тестів, і оброблених за допомогою

математичних методів, називаються характеристики, від підвищення яких залежить зростання рівня спортивної майстерності [3]. Проблематику розробки модельних характеристик спортсменів різного віку вивчали провідні вітчизняні фахівці (А. Боляк, В. Веніков, А. Гужаловський, А. Алабин, В. Штофф, Б. Шустин та ін.).

Розробку модельних характеристик підготовленості спортсмена в спорті, фахівці розглядають як один з перспективних напрямів вдосконалення навчально-тренувального процесу. Завдяки знанням щодо модельних характеристик, тренер отримує інструмент управління тренувальним процесом спортсменів. При цьому, на думку А. Горбатих, одні чинники можуть мати вирішальне значення на перших етапах зростання спортивно-технічної майстерності, інші — на подальших, а поєднання модельних характеристик може бути таким, що сприятиме ефективності на всіх етапах тренувального процесу [3].

Фахівці радять при розробці модельних характеристик фізичної підготовленості, орієнтуватися на показники, що свідчать про якості і здібності, та які можуть підлягати спрямованому вдосконаленню засобами педагогічного впливу. Це пов'язане з тим, що багато здібностей людини недоступні для спрямованого вдосконалення методами і засобами, які в даний час мають в своєму розпорядженні педагоги. Тому введення показників, що характеризують ці здібності, не приносить реальної користі, а з іншої сторони ускладнює модель і не дозволяє реалізувати по відношенню до її параметрів весь управлінський цикл, який містить у собі: модельні характеристики, методи і засоби вдосконалення різних якостей і здібностей, систему розподілу їх у тренувальному процесі, контроль і корекцію. Моделі та модельні характеристики повинні бути настільки складні, наскільки існують можливості оцінки і подальшого вдосконалення всіх компонентів діяльності. При цьому їх складність не повинна перевищувати певних меж — це може привести до низької ефективності та нереальності процесу управління окремими компонентами моделі.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що при розробці модельних характеристик фізичної підготовленості рекомендується виражати їх кількісно, а також конкретизувати індивідуально до кожного учня. Ряд авторів відмічають, що складнощі у розробці модельних характеристик торкаються, перш за все, розробки кількісних показників, характерних для заданого рівня спортивної майстерності. На даному етапі існують три підходи до цього питання:

1. Усереднювання даних провідних спортсменів з урахуванням індивідуальних відмінностей або діапазону можливих коливань.

2. Вивчення значної сукупності спортсменів різної кваліфікації, встановлення залежності між рівнем спортивної майстерності і динамікою змін того або іншого показника, подальшою екстраполяцією одержаних даних до рівня заданого результату.

3. Отримання жорстких кількісних параметрів. Сутність цієї методології зводиться до реєстрації максимально доступних показників окремих видатних спортсменів, які і використовуються як модельні. По різниці між даними, одержаними у конкретного спортсмена і модельними величинами, виявляються резерви подальшого вдосконалення. Вказаний підхід має певні недоліки, основним з яких є ігнорування індивідуальної структури діяльності кожного спортсмена [11]. При цьому, не враховується те, що модельними характеристиками можуть служити кількісні і якісні показники, які відображають найважливіші сторони підготовленості кожного з спортсменів: фізичну, технічну, тактичну і психологічну підготовленість. Тому надзвичайно важливо визначити індивідуальні показники рівня підготовленості спортсменів, виявлених в ході тренувального процесу, які б дозволили визначити ступінь їх майстерності у процесі змагальної діяльності. Це дало б можливість точніше передбачати особливості поведінки на змаганнях, а значить, і ефективніше управляти підготовкою спортсменів [2].

Аналіз спеціальної літератури показав, що ефективність визначення модельних характеристик також залежить від валідності тестів. Валідність тесту засвідчує його відповідність до характеру явища, що вивчається, тобто тест повинен показати те, що хочуть за допомогою його встановити [11]. Наприклад, якщо тестом вимірюється витривалість людини, то дослідник повинен бути упевнений, що за допомогою тестової вправи визначається саме ця якість, а не яка-небудь інша. Задля цього необхідно провести кореляційний аналіз взаємозв'язку тестового показника з однією з модельних характеристик. Так, А. Гаськов [2], пропонує як приклад у визначенні витривалості кореляцію з коефіцієнтом витривалості. На його думку, якщо зв'язок тестового показника з коефіцієнтом витривалості виявиться достатньо тісним, то цей тест можна вважати за валідний і використовувати як одну з модельних характеристик рівня підготовленості спортсменів. Вказаним автором, також виявлені декілька показників, придатних для використання як модельні характеристики рівня підготовленості (на прикладі боксерів): сила ударів і рівень витривалості, а також ефективність атакуючих і захисних дій [2].

Отже, аналіз спеціальної літератури дозволив з'ясувати, що моделювання та модельні харак-

теристики широко застосовуються у навчально-тренувальному процесі. Багато авторів приділяє багато уваги вивченню модельних характеристик діяльності спортсменів. Такий підхід ґрунтується на тому, що, знаючи ці характеристики, тренеру можна планувати загальну стратегію підготовки, яка включає підбір раціональних засобів і методів підготовки, планування тренувальних і змагальних навантажень, а також вибір інших ефективних чинників, що допомагають оптимізувати ці параметри. Основними правилами при визначенні модельних характеристик науковці визначають: кількісний вираз показників; варіативність; урахування вікових, статевих факторів; валідність тестів; консервативність (при відборі) та компенсацію (за рахунок прояву інших показників) [11]. Таким чином, на підставі викладеного можна зробити наступний висновок — модельні характеристики розвитку фізичних якостей у школярів повинні базуватися на перелічених підходах, а також на одній з методологій їх визначення, а саме усереднювання даних щодо розвитку фізичних якостей учнів загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням індивідуальних відмінностей, як найбільш оптимальний в умовах школи.

Список літератури

1. Боляк А.А. Моделі фізичної підготовленості юних спортсменів на різних етапах тренувального процесу у спортивній аеробіці / А.А.Боляк // Молода спортивна наука України. — Львів: ЛДІФК, 2005. — №5. — С. 97-101.
2. Гаськов А.В. и др. Разработка модельных характеристик тренировочном деятельности в единоборствах [Электронный ресурс] / А.В.Гаськов, В.А.Кузьмин, Л.П.Путин // Режим доступа: bsu.ru.
3. Горбатов А.В., Ревякин Ю.Т. Модельные характеристики как фактор повышения эффективности управления подготовкой юных городошников / А.В.Горбатов, Ю.Т.Ревякин // Физическая культура, образование, тренировка, 2006. — №5. — С.33-37.
4. Державні тести і нормативні оцінки фізичної підготовленості населення України / За ред. М.Д. Зубалія. — К.: 1997. — 36 с.
5. Дунаевский Ф.Р. Профессиональный подбор и его социальный смысл / Ф.Р.Дунаевский . — Харьков, 1923. — 64 с.
6. Литвин О.Т. Историчні передумови і теоретико-методологічні основи сучасної системи фізичного виховання : автореф. дис. на здоб. наук. ступеню канд. наук з фіз. вих. і спорту: спеціальність 24.00.02 «Фізична культура.

- Фізичне виховання всіх верств населення» / О.Т. Литвин. — Київ, 2008. — 21 с.
7. Максимова В.М. и др. К структуре модельных характеристик квалифицированных спортсменов / Моделирование спортивной деятельности с учетом резервных возможностей спортсменов: Тез. док. Всесоюз. конф. (Москва, 19-20 апреля 1983 г.). М., 1983. — 23 с.
 8. Мейксон Г.П. и др. Методология разработки нормативов двигательной подготовленности учащихся общеобразовательных школ / Г.П. Мейксон, Ю.А. Копылов, Н.В. Полянская. — М.: 1987. — 15 с.
 9. Наказ № 956 від 22.10.2008р. «Про заходи щодо вдосконалення роботи з фізичного виховання та збереження здоров'я школярів у навчальних закладах України».
 10. Наказ № 1008 від 08.11.2008р. «Про невідкладні заходи щодо збереження здоров'я учнів під час проведення занять з фізичної культури, захисту Вітчизни та позакласних спортивно-масових заходів».
 11. Овчаров, В. С. Внутрешкольный контроль за физическим воспитанием учащихся: метод. рекомендации / В. С. Овчаров. — Минск, 2004. — 68 с.
 12. Основи здоров'я і фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-11 класи. — К.: Початкова школа. — 2001. — 112с.
 13. Сутула В.О. Формування фізичної культури особистості стратегічне завдання фізкультурної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В.О. Сутула, Т.С. Бондар, Ю.В. Васюков // Слобожанський науково-спортивний вісник: Харків: ХДАФК, 2009. — № 1. — С. 15-21.
 14. Христиановский Д.Г. Проблемы моделирования в прикладных интеллектуальных системах [Электронный ресурс] / Д.Г.Христиановский, А.И.Эрлих // Режим доступа: <http://www.rusnauka.com>

Надійшла до редакції 10.01.2012 р.
tarasbondar@rambler.ru

Пелешенко И.Н., Коростыльов В.В., Черниговская Я.Г. Перспективы применения модельных характеристик физической подготовленности младших школьников.

Рассмотрены современные подходы к использованию метода моделирования в физическом воспитании и определение модельных характеристик физической подготовленности учеников младших классов и их роль в оценке уровня здоровья школьников.

Ключевые слова: моделирования, модельные характеристики, физическая подготовленность, уровень здоровья, оценивания.

Peleshenko I.N., Korostilyv V.V., Hernigovsky Y.G. Prospects of application of models descriptions of physical preparedness of junior schoolboys.

Modern approaches are considered to the use of method of design in physical education and determination of models descriptions of physical preparedness lower boys and their role in the evaluation of health level of schoolboys.

Keywords: designs, models descriptions, physical preparedness health, evaluation level.

УДК 799.32

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Суровов О.А., Бондар Т.С.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Анотація. Розглянуто матеріали спеціальної науково-методичної літератури з метою виявлення перспектив використання інтерактивних методів у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Виявлено понятійний апарат та практичну значущість вказаних методів у педагогічній діяльності спеціалістів з фізичної культури.

Ключові слова: вчителі фізичної культури, інтерактивні методи, підготовка спеціалістів.

Постановка проблеми, аналіз публікацій. Пріоритетними завданнями державної політики України є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій, спрямованих на формування у молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання та самоосвіти і самореалізації особистості. Про це свідчать положення Закону України «Про освіту», «Національної доктрини розвитку освіти» та низки інших нормативних актів тощо.

Напрямами вирішення вказаних завдань, на думку В. Давидова (2006), В. Загвязінського (2006), І. Зимньої (2006), В. Краєвського (2007), О. Хуторського (2007), є інноваційний характер навчально-виховної діяльності, а також підготовка кваліфікованих педагогічних кадрів, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до творчості, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій. Зауважимо, що окрім переліченого, у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури особливо гостро стоїть питання формування у них здатності використовувати результати міжгалузевих наукових досліджень з проблематики зміцнення здоров'я дітей та молоді. Це обумовлено, у першу чергу тим, що останніми роками, за дослідженнями С. Гаркавого (2009), Л. Стасюка (2009), М. Баранової (2009), сучасний контингент дітей з патологічними зрушеннями при вступі до школи становить 20-21%, а наприкінці початкової ланки школи вже від 27,8% до 43%. Протягом же усього періоду навчання у школі (с 1 по 11 клас) по-

казники захворюваності зростають практично за всіма нозологічними одиницями.

Причини описаної ситуації криються не тільки у зниженні рівня рухової активності школярів, що співпадає з думкою переважної більшості вчених, але й у декілька невідповідаючих сучасній дійсності підходах до побудови навчального, виховного та дозвільного процесу школярів, який носить у основному спортивну (на брак освітній та виховній) спрямованість, про що свідчать роботи Г. Безверхньої (2005), Ю. Васькова (2009), В. Золочевського (2010), Т. Круцевич (2009), В. Лисяк (2006), В. Сутули (2009, 2010), а також матеріали Зведеної III та IV періодичної національної доповіді «Про реалізацію Україною положень конвенції ООН про права дитини».

Відповідно до вказаного вище, актуальною є проблема підготовки таких вчителів шкільної фізичної культури, які б були у змозі залучати дітей та молодь до активної фізкультурно-оздоровчої діяльності, а також могли би створювати умови для широкої взаємодії учнів під час такої діяльності не тільки з педагогами, але і один з одним, тобто вчителів що вміли би використовувати інтерактивні методи навчання. Однією з головних умов процесу підготовки таких спеціалістів, є так само застосування вказаних інтерактивних методів як частини освітньої технології.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дослідження виконано у відповідності до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту на 2011 -2015 рр. по темі 1.3. - «Парадигма здорового способу життя в дискурсах фізичного виховання та спорту» та плану НДР комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Мета роботи — виявлення перспектив застосування інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Методика дослідження. У процесі дослідження були використані методи аналізу літературних джерел та синтезу, що надало можливості визначити стан наукової розробленості проблематики використання інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Результати дослідження та їх обговорення. Як засвідчують дані спеціальної науково-методичної літератури, методи навчання розподіляються на пасивні, активні та інтерактивні. У основі пасивних методів лежить передача знань від педагога до аудиторії, при цьому аудиторія виступає в ролі пасивних слухачів. Зв'язок педагога з аудиторією здійснюється за допомогою опитів, самостійних, контрольних робіт, тестів тощо. Активні методи базуються на взаємодії педагога та аудиторії, які є знаходяться на рівних правах. Кожен з вказаних методів має свої переваги, проте найбільш сучаснішими методами навчання є інтерактивні методи.

Визначення інтерактивний — означає взаємодіяти, знаходитися в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь. Отже інтерактивні методи орієнтовані на ширшу взаємодію не тільки педагога з аудиторією, але й на взаємодію у її усередині.

На думку Т. Чепель, Т. Яковенко, через високу освітню ефективність інтерактивні методи як форма інтенсивної педагогічної освіти пред'являють достатньо високі вимоги до особистості і мотивації студентів. Крім того, вони виступають як своєрідні індикатори особистого і професійного «благополуччя» викладачів. Через це інтерактивні методи можуть виступати на початкових етапах навчання і як своєрідні діагностичні процедури, що виявляють характер навчальної мотивації і сформованість навчальної діяльності студентів та педагогів.

Аналіз літератури показав, що цільовими орієнтаціями інтерактивних методів є:

- Активізація індивідуальних розумових процесів студентів;
- Збудження внутрішнього діалогу у студента;
- Забезпечення розуміння інформації, що є предметом обміну.
- Індивідуалізація педагогічної взаємодії.
- Виведення студента на позицію суб'єкта навчання;
- Досягнення двостороннього зв'язку при обміні інформацією між студентами.

У системі інтерактивного навчання основними завданнями педагога є спрямування і допомога у процесі обміну інформацією між студентами, а саме:

- виявлення різноманіття точок зору;
- звернення до особистого досвіду студентів;
- підтримка активності студентів;
- з'єднання теорії і практики;

- взаємозбагачення досвіду студентів;
- полегшення сприйняття, засвоєння, взаєморозуміння студентів;
- заохочення творчості студентів.

У основі інтерактивних підходів є інтерактивні вправи і завдання, які виконуються студентами. При цьому вказані вправи та завдання спрямовані в основному на вивчення нового матеріалу, а не на закріплення вже вивченого. Серед інтерактивних методів, які дозволяють це робити, можна виділити наступні:

- Творчі завдання
- Робота в малих групах
- Навчаючи ігри (ролеві ігри, імітації, ділові ігри і освітні ігри)
- Використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії);
- Соціальні проекти і інші позааудиторні методи навчання (змагання, радіо і газети, фільми, спектаклі, виставки, уявлення, пісні і казки)
- Розминки

Вивчення і закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочною допомогою, відео- і аудіоматеріалами, «учень в ролі вчителя», «кожен учить кожного», мозаїка (ажурна пила), використання питань)

Обговорення складних і дискусійних питань і проблем («Займи позицію (шкала думок)», ПОПС-формула, проектна техніка, «Один удвох всі разом», «Зміни позицію», «Карусель», «Дискусія в стилі телевізійного струм-шоу», дебати, симпозиум)

Розв'язання проблем («Дерево рішень», «Мозковий штурм», «Аналіз казусів», «Переговори і медиация», «Драбини і змійки»).

Зауважуємо, що серед перелічених методів, не кожен може бути використаний у системі підготовки спеціалістів з фізичного виховання. Однак деякі з них можливо з успіхом застосовувати на практиці. Так, творчі завдання, на думку В. Краєвського, О. Хуторського додають сутності навчанню, мотивують студентів до знаходження свого власного «правильного» рішення, заснованого на своєму особистому досвіді та досвіді свого колеги, друга. Крім того, вони сприяють створенню фундаменту для співпраці, співнавчання, спілкування всіх учасників освітнього процесу, включаючи педагога.

Робота в малих групах сприяє можливість брати участь в роботі, практикувати навички співпраці, міжособистісного спілкування (зокрема, уміння активно слухати, виробляти загальну думку, вирішувати виникаючі розбіжності). Ці навички є немаловажливими при груповій роботі методичних об'єднань вчителів фізичної культури, суддівських колегій тощо.

Продовження на стор. 36

ДИСЦИПЛІНА «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ». КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ. ПОВІДОМЛЕННЯ ІІІ

Іващенко О.В., Худолій О.М.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті розглядаються критерії оцінювання знань студентів з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи». Наводяться тести, тематика ІНДЗ і методика підготовки.

Ключові слова: теорія, методика, фізичне виховання, оцінювання.

У другому повідомленні були розглянуті критерії оцінки першої складової інтегрованої оцінки знань студентів. Нижче будуть викладені тести для оцінки початкового рівня засвоєння матеріалу четвертого модуля.

Тема ІV.3. Технологія навчання руховим діям

Варіант 1. Виберіть вірну відповідь і запишіть:

1. Систему дій вчителя в процесі викладання, а учня при засвоєнні навчального матеріалу, називають:
 - а) метод навчання;
 - б) методичний прийом;
 - в) технологія навчання;
 - г) методика навчання.
2. Спосіб реалізації методу відповідно до конкретного завдання навчання називається:
 - а) метод навчання;
 - б) методичний прийом;
 - в) технологія навчання;
 - г) методика навчання.
3. Кожен метод повинен забезпечувати виховний характер навчання. Це досягається за рахунок:
 - а) формування пізнавальної активності учня;
 - б) підкріплення ініціативи учня;
 - в) механічного відтворення рухів;
 - г) формулювання завдань навчання на урок і серію уроків.

4. Відповідність методів поставленому завданню реалізується через:
 - а) постановку завдань на урок;
 - б) постановку завдань на серію уроків;
 - в) конкретизацію завдань навчання окремому руху;
 - г) механічне відтворення руху.
5. Відповідно до характерних ознак існує:
 - а) дві класифікації;
 - б) три класифікації;
 - в) чотири класифікації.
6. Методи навчання класифікуються за такими ознаками:
 - а) характер пізнавальної активності;
 - б) спосіб передачі вчителем своїх знань, умінь і навичок;
 - в) способи одержання учнями знань і формування умінь і навичок;
 - г) всі вищеперераховані.
7. Які методи відносяться до практичної групи методів?
 - а) метод цілісного розучування;
 - б) пояснення;
 - в) оцінка;
 - г) метод поєднання.
8. У якому з методів можливе сполучення фізичної, спеціально-рухової і технічної підготовки?
 - а) у методі підвідних вправ;
 - б) у методі розпоряджень алгоритмічного типу;
 - в) у методі рішення окремих рухових задач;

Контрольні заходи і максимальна оцінка за модуль

Модуль, № з/п	Змістовний модуль, № з/п	Тема	Дидактичне тестування	Співбесіда	ІНДЗ	Всього
1		ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ	6	5		11
	1	Вступ у теорію і методику фізичного виховання	3			
	2	Фізичне виховання як суспільне явище та галузь діяльності	3			
2		ЗАСОБИ І МЕТОДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	15	5		20
	1	Фізичні вправи	3			
	2	Техніка фізичних вправ	3			
	3	Класифікація фізичних вправ	3			
	4	Навантаження і відпочинок у процесі виконання фізичних вправ	3			
	5	Методи фізичного виховання	3			
3		ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА РОЗВИТКУ РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ	18	5		39
	1	Біологічні, психологічні, педагогічні закономірності рухової діяльності	3			
	2	Прудкість	3			
	3	Координація рухів	3			
	4	Силкові здібності	3			
	5	Рухова витривалість	3			
	6	Гнучкість	3		32	
4		ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ РУХОВИМ ДІЯМ	9	5		30
	1	Теоретичні основи навчання фізичним вправам	3			
	2	Характеристика процесу навчання руховим діям	3			
	3	Технології навчання руховим діям	3			
		Всього	48	20	32	100

- г) у цілісному методі.
9. У якій послідовності повинні вивчатися зазначені серії навчальних завдань у методі розпоряджень алгоритмічного типу?
- а) підвідні вправи; вправа в цілому; вправи на управління рухами; вихідні і кінцеві положення; розвиток рухових здібностей; дії, що забезпечують умови для виконання вправ;
- б) вправа в цілому; дії, що забезпечують умови для виконання вправ; підвідні вправи; вправи на управління рухами; вихідні і кінцеві положення; розвиток рухових здібностей;
- в) розвиток рухових здібностей; вихідні і кінцеві положення; дії, що забезпечують умови для виконання вправ; вправи на управління рухами; підвідні вправи; вправа в цілому.
10. Які з раніше вивчених методів реалізуються в серії навчальних завдань “вправи на управління рухами” у методі розпоряджень алгоритмічного типу?
- а) метод рішення окремих рухових завдань;
- б) метод розчленовування;
- в) цілісний метод;
- г) метод термінової і поточної інформації;
11. Основними компонентами технологізації навчального процесу у галузі фізичного виховання є:
- а) розробка концепції моделі сучасного фахівця;
- б) розробка модульних підходів до організації навчального процесу;
- в) удосконалення міжпредметних зв'язків;
- г) розробка дидактичних підходів до підвищення ефективності самостійної роботи;
- д) все вищеперераховане.
12. У сучасній науці педагогічна технологія розглядається як:
- а) методика формування рухових умінь і навичок;
- б) проектування і відтворення педагогічних дій, які гарантують успіх;
- в) методика контролю знань;
- г) методика самостійної роботи.

Другою складовою є співбесіда за кожним модулем. Результати співбесіди оцінюються максимальною кількістю 5 балів. При цьому враховується:

- глибина та повнота відповіді;
- усвідомлення та послідовність висвітлення матеріалу;
- вміння самостійно використовувати теорію в практичних ситуаціях;
- логіка викладу матеріалу, включаючи висновки та узагальнення;
- розуміння змісту понятійного апарату;
- знання матеріалу, літератури, періодичних видань.

5 балів виставляється за повну, точну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути викладена логічно, без суттєвих помилок, з необхідними доказами, узагальненнями та висновками.

4 бали виставляється за повну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути дана в логічній послідовності з необхідними доказами, узагальненнями та висновками (допускаються незначні неточності у визначеннях, змісті викладеного матеріалу, датах, оцінках).

3 бали виставляються тоді, коли у відповіді є незначні помилки, матеріал поданий недостатньо систематизовано і непослідовно, висновки обґрунтовані, але мають неточності.

Передбачається 4 виступи, що може скласти максимальну суму 20 балів. У процесі виступів студентів можуть бути доповнення, які оцінюються від 1 до 3 балів.

Третьою складовою є виконання ІНДЗ.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу підготовки фахівців за ECTS **індивідуальне навчально-дослідне завдання** (ІНДЗ) виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика ІНДЗ відповідає змісту основних модулів курсу ТМФВ і тісно пов'язана з практичними потребами підготовки вчителя фізичної культури як до навчальної, так і навчально-тренувальної роботи в школі.

- ІНДЗ перша творча спроба студента самостійно:
- осмислити проблему;
 - аналізувати і систематизувати літературні джерела;
 - застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань;
 - формулювати висновки і практичні рекомендації.

Студенту надається право вибирати тему ІНДЗ з числа визначених кафедрою навчального закладу.

Керівництво ІНДЗ здійснюється, як правило, кваліфікованими викладачами. Організація і контроль за процесом підготовки й захисту ІНДЗ покладаються на завідувача кафедри.

Тематика ІНДЗ щорічно коригується з урахуванням набутого на кафедрі досвіду, побажань спеціалістів, які беруть участь у рецензуванні робіт.

Текст ІНДЗ можна використати для наступного написання курсової роботи.

Структура ІНДЗ

Незалежно від обраної теми, структура ІНДЗ має бути такою:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- аналітичний огляд літератури (теоретичне обґрунтування, виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання);
- методи дослідження;
- основні результати роботи;
- висновки;
- список використаної літератури.

Титульний аркуш

Робота відкривається титульним аркушем (рис. 1). На ньому вказується міністерство, назва інституту, в якому виконувалося ІНДЗ, назва кафедри, повна назва теми ІНДЗ, прізвище та ініціали студента, курс, група, факультет, прізвище, ініціали, вчене звання наукового керівника.

Зміст

На наступній сторінці розміщується зміст (рис. 2) із позначенням сторінок на яких кожен пункт змісту викладений у роботі. Всі розділи і підрозділи, що наведені у змісті, мають бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Вступ

Вступ — коротка характеристика роботи. У вступі:

- обґрунтовується актуальність теми;
- визначається об'єкт, предмет дослідження;

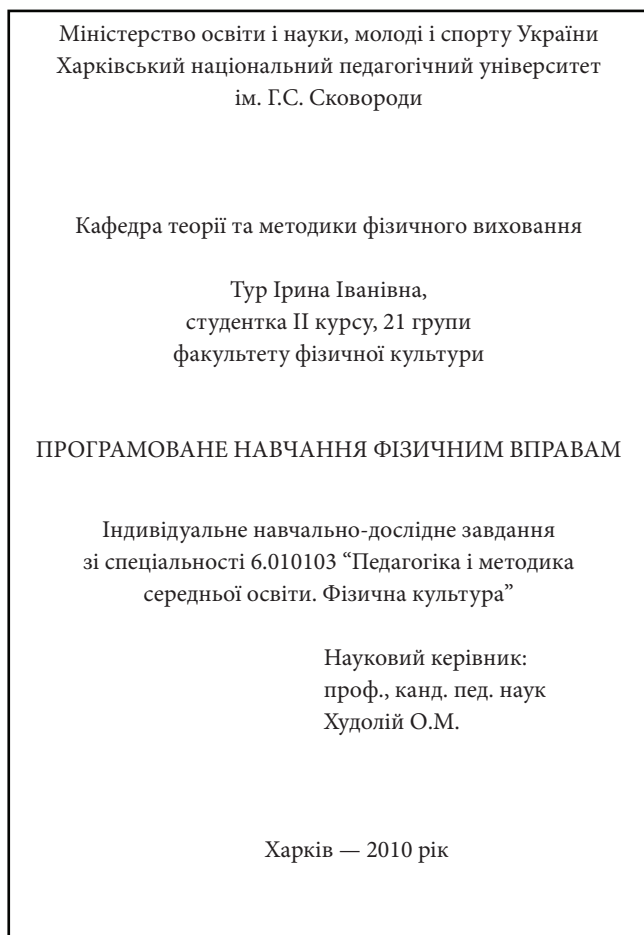

Рис. 1. Титульний аркуш ІНДЗ

- формулюються мета і завдання дослідження;
- перераховуються методи дослідження;
- розкривається структура роботи.

Наприклад:

Актуальність. Аналіз процесу навчання фізичним вправам показав, що загальнодидактичні положення, які використовуються на практиці (а нерідко і педагогічні штампи), приводять до оволодіння формами рухів, не концентруючи при цьому фізичні сили, думку, волю, не створюють необхідної напруги процесу навчання. У результаті збільшується час засвоєння програмного матеріалу, повільно зростає виконавча майстерність. Для подолання таких явищ необхідно використовувати інтенсивні методи навчання, до яких відноситься програмоване.

З використанням програмованого навчання в педагогіці стали широко використовувати точні статистичні методи аналізу навчального процесу, які дозволяють викладачам та їх учням об'єктивно судити про засвоєння навчального матеріалу (Н.Ф. Талызина, 1983; И.И. Тихонов, 1986).

Правильно побудована система програмованого навчання виховує у учнів навички засвоєння постійно зростаючої спеціальної інформації. Позитивний досвід програмованого навчання, набутий в інших галузях науки і техніки, свідчить про необхідність широкого втілення його в спортивну

Зміст	
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ПРОГРАМОВАНОВОГО НАВЧАННЯ	4
1.1. Контрольні програми і програмовані завдання	5
1.2. Програми навчання	6
1.2.1. Лінійні програми навчання	7
1.2.2. Розгалужені програми навчання	8
1.2.3. Програми навчання комбінованого типу	9
1.2.4. Порівняльна характеристика типів програм навчання	10
1.2.5. Методика розробки розпоряджень алгоритмічного типу	12
Висновки до першого розділу	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	14
3.1. Методи дослідження	14
3.2. Характеристика методів дослідження	15
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	16
3.1. Доступні навчальні завдання для навчання гімнастичним вправам юнаків старших класів	16
3.2. Тематичний план-графік процесу навчання гімнастичним вправам шкільної програми для учнів старших класів	17
Висновки	19
Література	20

Рис. 2. Зміст ІНДЗ

теорію та практику. Цим і визначається актуальність обраної теми дослідження.

Об'єкт дослідження — стан розвитку програмованого навчання у фізичному вихованні і спорті.

Предмет дослідження — види програмованого навчання і методика розробки програмованих матеріалів для навчання фізичним вправам шкільної програми.

Мета дослідження — поглибити знання з розробки програмованих матеріалів для навчання фізичним вправам школярів старших класів.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити теоретичні аспекти оптимізації процесу навчання фізичним вправам шкільної програми.

2. Систематизувати навчальні завдання для оволодіння гімнастичними вправами юнаків старших класів.

3. Упорядкувати план-графік процесу навчання гімнастичним вправам шкільної програми для учнів старших класів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були застосовані теоретичні методи дослідження: узагальнення, аналіз, синтез, індукція і дедукція.

Структура роботи. Робота викладена на 21 сторінці і складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Перелік використаної літератури налічує 35 найменувань.

Аналітичний огляд літератури

Обов'язковою частиною ІНДЗ є аналітичний огляд літератури з теми дослідження, в який включають найбільш актуальні роботи (15—25 джерел).

Огляд має бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної новизни, значущості, переваг та недоліків розглянутих робіт, які доцільно згрупувати таким чином:

- роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми;
- теоретичні роботи, в яких розкриваються спільні підходи до вирішення проблеми дослідження;
- теоретичні роботи, в яких розкриваються особливі підходи до вирішення проблеми дослідження.

Воєгляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо назвати автора і назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи в списку літератури. Закінчити огляд треба коротким **висновком** про ступінь висвітленості в літературі основних аспектів теми.

Методи дослідження

У розділі вказуються і коротко характеризуються методи дослідження, які застосовуються в роботі.

Наприклад:

Для вирішення поставлених завдань були використані в процесі аналізу літератури як філософські, так і загальнонаукові методи дослідження, серед яких:

— діалектичний метод (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості і кількості, принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку, принцип причинності);

— узагальнення, аналіз, синтез, індукція, дедукція.

Застосування методологічного **принципу історизму** в педагогічних дослідженнях дозволяє: відібрати позитивний педагогічний досвід рішення навчально-виховних завдань; уникнути повторення помилок, що існували в теорії і методиці фізичного виховання; розробити алгоритмічну систему заходів для прийняття прогресивних педагогічних рішень у

конкретних ситуаціях; правильно розуміти минуле ТМФВ; об'єктивно оцінювати її сьогодення, найбільше вірогідно прогнозувати її майбутнє.

Основні результати роботи

У розділі на основі аналізу літератури систематизуються засоби, методи, методичні прийоми і методи контролю над ефективністю використання засобів (табл. 1).

Таблиця 2

Засоби, методи і методичні прийоми, методи контролю над ефективністю використання засобів

№ з/п	Структура досліджуваного об'єкта	Засоби, ким обгрунтовані	Методи і методичні прийоми, ким обгрунтовані	Методи контролю, ким запропоновані

На основі змісту таблиці 2.1 упорядковується тематичний план-графік проходження навчального матеріалу (див. табл. 2.2).

Таблиця 3

Тематичний план-графік проходження навчального матеріалу

№ з/п	Зміст	Номери уроків						
		1	2	3	4	5	6	7

На основі змісту таблиці 2.2 упорядковуються конспекти уроків і формулюються припущення про вплив запропонованих засобів на ефективність процесу навчання чи розвиток рухових здібностей (див. табл. 3).

Висновки

Логічним завершенням роботи є **висновки**, що формулюються за кожним структурним елементом роботи, заголовок якого винесено до змісту. Головна їх мета — підсумок проведеної роботи.

Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій.

Таблиця 4

Конспект уроку № 18—20 по фізичній культурі для учнів 9-х класів

Завдання уроку:

1. Сприяти розвитку функції рівноваги.
2. Сприяти розвитку сили м'язів плечового поясу.

Зміст	Дозування			Методичні вказівки
	Кількість підходів	Кількість повторень	Час відпочинку	
Підготовча частина Шиккування, рапорт, повідомлення задач уроку Загальнорозвиваючі вправи: комплекс № 1 комплекс № 4				Використовується метод навчання «по розділенням»
Основна частина Вправи для розвитку рухових здібностей:				Вправи виконувати максимально швидко
І. Метод динамічних зусиль: 1. 3 упору на руках ривком підйом в упор.	3	5	40	
2. Згинання-розгинання рук у висі.	3	5	40	

Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Основна вимога до заключної частини — не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Список використаної літератури

Список використаної літератури складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є «візитною картою» автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. «Список...» повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно додержуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання українською і російською мовою, потім — іноземними. Бібліографічні записи в «Списку...» повинні мати порядкову нумерацію. У тексті роботи слід давати у квадратних дужках посилання

на номери списку літератури. Якщо необхідно вказати номер сторінки, її ставлять через кому після номера видання.

Наприклад:

Список використаної літератури

1. Бернштейн Н.А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности / Бернштейн Н.А. — М.: Медицина, 1966. — 350 с.
2. Бондаревський Е.Я. Информативность тестов, используемых для характеристики физической подготовленности человека / Бондаревський Е.Я., Данилов Ю.Г. и др. // Теория и практика физической культуры. — 1983 — № 1. — С 23—25.
3. Верхошанский Ю.В. Основы специальной силовой подготовки в спорте / Верхошанский Ю.В. — М.: Физкультура и спорт, 1977. — 215 с.
4. Верхошанский Ю.В. Программирование и организация тренировочного процесса / Верхошанский Ю.В. — М.: Физкультура и спорт, 1985. — 176 с.
5. Волков Л.В. Физическое воспитание учащихся / Волков Л.В. — Киев: Радянська школа, 1988. — 183 с.
6. Дешле С. А. Развитие силовых способностей у учащихся I—III классов / Дешле С. А. // Физическая культура в школе. — 1982. — № 4. — С. 21—23.
7. Дешле С.А. Средства для развития силовых способностей / Дешле С. А. // Физическая культура в школе. — 1982. — № 5. — С. 21—22.
8. Дешле С.А., Черняев В.В. Развитие ловкости у младших школьников / Дешле С.А., Черняев В.В. // Физическая культура в школе. — 1982. — № 8. — С. 26—29.
9. Зациорский В.М. Кибернетика, математика, спорт / Зациорский В.М. — М.: Физкультура и спорт, 1969. — 199 с.
10. Зациорский В.М. Физические качества спортсмена / Зациорский В.М. — М.: Физкультура и спорт, 1970. — 200 с.
11. Казарян Ф.Г. Динамика развития мышечной силы у школьников / Казарян Ф.Г. // Теория и практика физической культуры. — 1969. — № 3. — С. 32—35
12. Кузнецова З.И. Развитие двигательных качеств школьников / Кузнецова З.И. — М.: Просвещение, 1967.
13. Маркосян А.А. Основы морфологии и физиологии организма детей и подростков / Маркосян А.А. — М.: Медицина, 1969. — 571 с.
14. Мотылянская Р.Е. Выносливость у юных спортсменов / Мотылянская Р.Е. — М.: Физкультура и спорт, 1965.

15. Пермяков А.А. Внешкольное физическое воспитание подростков / Пермяков А.А. — К.: Радянська школа, 1989.
16. Сермеев Б.В. Развитие подвижности в суставах у школьников / Сермеев Б.В. — Горький, 1968.
17. Фарфель В.С. Управление движениями в спорте / Фарфель В.С. — М.: Физкультура и спорт, 1975. — 226 с.
18. Филин В.П. Воспитание физических качеств у юных спортсменов / Филин В.П. — М.: Физкультура и спорт, 1974. — 231 с.
19. Филин В.П. Основы юношеского спорта / Филин В.П., Фомин Н.А. — М.: Физкультура и спорт, 1980. — 255 с.
20. Фомин Н.А. Физиологические основы двигательной активности / Фомин Н.А., Вавилов Ю.Н. — М.: Физкультура и спорт, 1991. — 224 с.
21. Фомин Н.А. Возрастные основы физического воспитания / Фомин Н.А., Филин В.П. — М.: Физкультура и спорт, 1972. — 175 с.
22. Фомин Н.А. На пути к спортивному мастерству / Фомин Н.А., Филин В.П. — М.: Физкультура и спорт, 1986. — 160 с.
23. Янкаускас Й., Логвинов Э. Моторика растущего женского организма / Янкаускас Й., Логвинов Э. — Вильнюс: Москлас, 1984. — 152 с.

Послідовність виконання ІНДЗ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання мають свою специфіку, їх деталі необхідно узгоджувати з науковим керівником. Щодо структури, методики виконання та оформлення, вони мають подібні риси з курсовою і дипломною роботою і на старших курсах дослідження за обраною тематикою може бути продовжено.

ІНДЗ доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми;
- з'ясування проблеми, об'єкта і предмета;
- висування гіпотези дослідження;
- визначення мети і завдань дослідження;
- підбір методів дослідження;
- складання попереднього плану;
- аналіз літератури з теми;
- виклад теорії і методики;
- систематизація засобів, методичних прийомів і методів контролю ефективності над використанням засобів;
- упорядкування тематичного плану-графіка проходження навчального матеріалу;
- упорядкування конспектів уроків;
- формулювання припущення про вплив запропонованих засобів на ефективність процесу навчання чи розвитку рухових здібностей;

- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- написання вступу.

Потім здійснюється літературне й технічне оформлення роботи, її рецензування, підготовка до захисту і захист ІНДЗ.

Виконання ІНДЗ організується відповідно до графіка, затвердженого кафедрою та деканатом.

Процес роботи над дослідженням умовно поділяється на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістом;
- заключний етап.

Оцінювання ІНДЗ

Максимальна оцінка за захист ІНДЗ складає 32 бали (див. табл. 5). ІНДЗ оцінюється за такими критеріями:

1. Зміст роботи не відповідає плану ІНДЗ або частково розкриває тему дослідження.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 5—10 років) з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.
7. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлено стан практики.
8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.
11. Як ілюстративний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.

Система оцінки ІНДЗ з курсу «Загальні основи теорії і методики фізичного виховання»

№	Критерії оцінки	Так	Частково	Ні
1	Розділи роботи повно характеризують тему дослідження	2	1	без оцінки
2	В ІНДЗ сформульована проблема, визначені об'єкт і предмет дослідження	3	1—2	без оцінки
3	В ІНДЗ визначені мета і завдання дослідження	3	1—2	без оцінки
4	Методи дослідження використані в роботі відповідають поставленим завданням	3	2	без оцінки
5	Посилання на першоджерела відповідають списку літератури	2	1	без оцінки
6	Аналітичний огляд літератури повно висвітлює вивченість проблеми в фізичному вихованні	6	1—3	без оцінки
7	Робота являє собою компіляцію або плагіат	без оцінки	без оцінки	
8	У роботі використано літературу видану ...	1995— 2006	1985— 1994	1960—1984
9	Висновки відповідають поставленим завданням дослідження	9	1—5	без оцінки
10	Оформлення списку використаної літератури відповідає стандарту	2	1	без оцінки
11	Оформлення ілюстративного матеріалу відповідає стандарту	2	1	без оцінки
12	Робота містить орфографічні помилки, перекручені терміни	без оцінки	без оцінки	
	Сума балів	32		

Таблиця 6
Система оцінки знань з курсу «Загальні основи теорії і методики фізичного виховання»

За шка- лою ECTS	За національною шкалою	За шкалою закладу	За дванадця- тибальною шкалою
A	5 (відмінно)	100—97	12
		96—93	11
		92—90	10
BC	4 (добре)	89—84	9
		83—79	8
		78—75	7
DE	3 (задовільно)	74—70	6
		69—65	5
		64—60	4
FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	59—51	3
		50—42	2
		41—35	1
F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	1—34	Повторний курс

12. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

Підсумковий контроль здійснюється за шкалою ECTS (табл. 6). Студент, який отримав за всі контрольні завдання не менше 60 балів, за його бажанням може бути звільнений від курсового іспиту за умови, що він набрав за виконання всіх видів навчальних робіт за всіма модулями певну суму балів, яка складається з суми балів за кожний модуль. Ця певна сума балів повинна перевищувати суму встановлених мінімумів.

Студент, який набрав за всі контрольні завдання менше 60 балів, здає підсумковий семестровий іспит (проводиться у письмовій формі) в екзаменаційну сесію, до якого він допускається, якщо має за виконання всіх передбачених елементів модуля мінімальну суму 50 балів.

Список літератури

1. Беспалько В.П. Учебник. Теория создания и применения. — М.: НИИ школьных технологий. 2006. — 193 с.
2. Іващенко О.В. Творчі роботи в системі підготовки вчителя фізичної культури / Іващенко О.В., Худолій О.М. // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2010. — № 3. — С. 7—10.

3. Сергієнко Л.П. Методологія конструювання тестів знань для фахівців фізичного виховання та спорту / Сергієнко Л.П. // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2010. — № 3. — С. 7—10.
4. Холодов Ж.К. Практикум по теории и методике физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений физ. культуры / Ж.К. Холодов. В.С. Кузнецов. — 2-е изд., стер. — М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 144 с.

Надійшла до редакції 15.10.2011 р.

Иващенко О.В., Худолей О.Н. Дисциплина «Общие основы теории и методики физического воспитания». Критерии оценивания. Сообщение III.

В статье рассматриваются критерии оценивания знаний студентов из дисциплины «Теория и методика физического воспитания. Общие основы». Приводятся тесты, тематика ИИДЗ и методика подготовки.

Ключевые слова: теория, методика, физическое воспитание, оценивание.

Ivashenko O.V., Khudolii O.N. Discipline is «General bases of theory and methodology of physical education». Evaluation criteria. Report III.

In the article the criteria of evaluation of knowledge of students are examined from дисциплины «Theory and methodology of physical education. General bases». Tests over, subjects of ИИДЗ and methodology of preparation, are brought.

Keywords: theory, methodology, physical education, evaluation.

Худолій О.М.

Х98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОВС», 2008. — Т. 1. — 408 с: іл.

ISBN 966-7858-54-5.

ISBN 966-7858-55-3(I).

У першому томі навчального посібника розглянуті загальні питання теорії гімнастики, а також засоби і методика розвитку рухових здібностей та методика навчання гімнастичним вправам.

Навчальний посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання педагогічних університетів та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

Худолій О.М.

Х98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОВС», 2008. — Т. 2. — 464 с: іл.

ISBN 966-7858-54-5.

ISBN 966-7858-56-1(II).

У навчальному посібнику розглянута методика викладання гімнастики в школі і ДЮСШ, а також методика організації і проведення змагань зі спортивної гімнастики.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 14/18.2—1928 від 17.01.03)

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальний посібник «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку», підготованого докт. пед. наук, проф. Л.П. Сергієнком (Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини «Україна»), канд. наук з фіз. вих. і спорту Н.Г. Чекмарьовою (Національний металургійний університет, м. Дніпропетровськ); канд. пед. наук, доц. В.А. Хаджиновим (Національний металургійний університет, м. Дніпропетровськ)

Проблеми розвитку психомоторики людини в навчальному процесі розкриваються в ряді дисциплін: психодіагностика, загальна психологія, психологія розвитку, диференціальна психологія, психологія спорту і т.п. Крім того при підготовці спортивних психологів читається самостійний курс «Психомоторика». Дослідження психомоторики людини часто є напрямом дослідження магістерських та кандидатських дисертацій. Проте методичне оснащення даного напрямку практично відсутнє. Немає ні одної книги вітчизняних авторів, які можна було б використати в навчальному процесі. Тому підготовка навчального посібника «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку» є актуальним. Подібна книга потрібна не тільки для підготовки спеціалістів з фізичного виховання, а і психологів.

Зупинимось на окремих положеннях даного посібника:

Навчальний посібник має не тільки теоретичне, а і практичне спрямування. Вперше узагальнений матеріал щодо нормативів оцінки розвитку психомоторики у людей різного віку. Дана інформація потрібна вчителям фізичної культури і тренерам з різних видів спорту.

Автори достатньо повно узагальнили інформацію щодо технології тестування розвитку психомоторики.

В посібнику узагальнено досвід не тільки вітчизняних (російських) вчених, а і закордонних вчених, описаний в мало доступній для читача науковій літературі.

Даний навчальний посібник може бути методологічною базою при виконанні наукових досліджень. Відмітимо, що узагальнюючих наукових джерел із описом методів дослідження психомоторики мало.

В посібнику перші два розділи присвячені теоретичній концепції загального уявлення про психомоторику людини. На наш погляд, це виправдано.

Рукопис підготовлено у відповідності до вимог, що ставляться до навчальних посібників.

Матеріал посібника викладено логічно.

Висновок. Рекомендую навчальному посібнику авторів Л.П. Сергієнка, Н.Г. Чекмарьової, В.А. Хаджинова «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку» надати гриф Міністерства освіти і науки України «Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів» та друку.

*Доктор психологічних наук,
професор, академік УАН, завідувач кафедри
диференціальної психології Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова
Т.П. Вісковатова*

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальний посібник «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку»

Автори: Л.П. Сергієнко, Н.Г. Чекмарьова, В.А. Хаджинова.

У вітчизняній науковій та навчальній літературі питання психомоторики людини вивчені фрагментарно. За винятком навчального посібника «Психологія спорту» В.В. Клименка, який опублікований в 2007 році, питання психомоторики не висвітлювались.

У зв'язку з цим, написання навчального посібника, присвяченого розвитку психомоторних здібностей людини є необхідним. Матеріал даного навчального посібника може використовуватись при читанні навчального курсу «Психологія спорту» в процесі підготовки спортивних психологів. Крім того, матеріал, викладений в ньому, може бути використаний у ряді дисциплін психологічного спрямування.

За змістом навчальний посібник складається із семи розділів. Перший розділ присвячено загальній характеристиці та визначенню структури психомоторних здібностей людини. В цьому розділі розглянуто зміст багаторівневої теорії побудови рухів М.А. Берштейна та функціональна система управління психомоторними діями П.К. Анохіна. Авторами порівнюються класифікації психомоторних здібностей, аргументується їх власна класифікація.

Другий розділ присвячено теоретичним положенням теорії тестів та теорії оцінки. Формування даних знань з цього приводу у студентів дає змогу усвідомлено вивчати навчальний матеріал посібника, який рецензується, дати практичні рекомендації щодо застосування окремих тестів у процесі фізичного виховання і спорту. У цьому розділі зроблено порівняння оціночних шкал, які можуть застосовуватись для інтерпретації оцінок тестових результатів.

Останні п'ять розділів присвячені визначенню технології вимірювання і оцінок результатів окремих психомоторних здібностей людини. А саме, в третьому розділі описана технологія вимірювання і оцінки просторових і часових параметрів рухів. Виклад даного матеріалу відбувся застандартною формою: опис обладнання, технологія проведення

тесту, оцінка результатів, визначення загальних вказівок і зауважень.

За аналогічною схемою написано четвертий розділ, який присвячено вимірюванню і оцінці силових параметрів рухів та просторово-динамічної чутливості. Об'ємний п'ятий розділ містить матеріали з психомоторних методик, що дають змогу виявити властивості нервової системи. Шостий розділ «Вимірювання і оцінка розвитку сенсомоторної координованості та рівноваги людини» та узагальнюючий останній розділ присвячено описанню технології діагностики поведінки людини за показниками психомоторики.

У навчальному посібнику для практичних працівників наведені додатки з оцінками результатів окремих тестів. Для студентів, після кожного розділу, приводяться контрольні запитання, термінологічний словник, література, яка може бути використана в самостійній роботі.

Значний матеріал навчального посібника складають дані, отримані авторами посібника. Матеріал у посібнику викладено логічно, доступною мовою, з позицій сучасних знань в цій галузі. В якості зауваження слід відмітити незначну кількість ілюстрацій. Обов'язково також має бути редакційна правка деяких положень тексту.

Висновок. Навчальний посібник «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку», який підготований докт. пед. наук, проф. Л.П. Сергієнком, канд. наук з фіз. виховання і спорту Н.Г. Чекмарьовою та канд. пед. наук, доц. В.Д. Хаджиновим є оригінальною навчально-методичною роботою. Використання його дасть можливість розширити пізнання в галузі психології спорту. Корисний він і з теоретичних і практичних позицій. У зв'язку з вищевикладеним слід рекомендувати даний посібник до друку та бажано видати його з грифом Міністерства освіти і науки України.

*Доктор біологічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
Харківської державної академії фізичної культури
М.Г. Самойлов*

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальний посібник «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку», підготованого доктором пед. наук, проф. Л.П. Сергієнком, канд. наук з фізичного виховання та спорту Н.Г. Чекмарьовою та канд. пед. наук, доц. В.А. Хаджиновим

Матеріал навчального посібника може використовуватись в курсі «Психологія спорту», «Психомоторика», при читанні теоретичного курсу з фізичного виховання, курсу «Теорія спортивного відбору», «Психодіагностика». Аналогічного матеріалу в обігу вітчизняної навчальної літератури немає. Практично немає подібної книги в інших європейських країнах. Тому публікація книги «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку» є актуальною.

Матеріал навчального посібника підготований трьома відомими спеціалістами:

Сергієнком Л.П. докт. пед. наук, проф., акад., який має багаточисельні публікації з психології спорту, психомоторики. Він є автором 19 підручників, монографій та навчальних посібників.

Чекмарьовою Н.Г., яка захистила дисертацію з проблем психомоторики.

Хаджиновим В.А. канд. пед. наук, доц., зав. кафедрою фізичного виховання національного металургійного університету (м. Дніпропетровськ), який має досвід впровадження результатів, що викладені в навчальному посібнику в практичну діяльність.

Навчальний посібник має сім розділів, які за змістом знаходяться в логічній послідовності. Матеріал навчального посібника викладено в оригінальній авторській інтерпретації. Тут подана авторська класифікація психомоторних здібностей людини. Запропоновано нормативи оцінки розвитку психомоторних здібностей для людей різного віку, які є результатом експериментальних досліджень авторів.

У зв'язку з тим, що наша докторська дисертація була пов'язана з дослідженням точнісних рухів людини (тобто психомоторикою) підтверджую коректність викладеного матеріалу. Виправдано, на наш погляд, теоретичне підґрунтя книги: це багаторівнева теорія побудови рухів М.А. Берштейна та функціональна система управління психомоторики діями П.К. Анохіна.

Рукописмаєвсіатрибутинавчальногопосібника: контрольні питання для самопідготовки студентів, словник основних термінів і понять, літературу і т.п. Матеріали викладено науковою доступною для розуміння мовою. Є необхідні ілюстрації.

Висновок. Навчальний посібник «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку», підготованого колективом авторів Л.П. Сергієнком, Н.Г. Чекмарьовою, В.А. Хаджиновим є оригінальною, завершеною працею. Вона необхідна для викладення теоретичних питань з проблем теорії спорту та психодіагностики. Робота необхідна для користування в практичній діяльності з фізичного виховання та спорту. Може бути корисна широкому колу читачів (викладачам, студентам, магістрантам, тренерам із спорту, спортсменам). Рекомендую навчальному посібнику «Психомоторика: контроль та оцінка розвитку» надати гриф МОН України, та опублікувати достатнім тиражем.

*Доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, завідувач кафедри фізіології людини
Харківської державної академії фізичної культури
А.С. Ровний*

Сергієнко Л.П.

C32 **Психомоторика: контроль та оцінка розвитку: Навчальний посібник / Л.П. Сергієнко, Н.Г. Чекмарьова, В.А. Хаджинов.** — Харків: «ОБС», 2012. — 270 с.
ISBN 978-966-7858-59-6.

У навчальному посібнику зроблено загальне уявлення про психомоторні здібності людини. Наведено основні методи контролю розвитку психомоторних здібностей та нормативи оцінки результатів тестових вимірювань.

Для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання та спорту, психологічних факультетів. Може бути корисним для викладачів, фахівців із спортивної психології, науковим керівникам, магістрантам, аспірантам, тренерам, спортсменам.

Рекомендовано

Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1/01-51-59 від 15 червня 2010 р.)

Зміст	
Вступ	5
Розділ 1. Загальна характеристика та структура психомоторних здібностей людини	9
1.1. Системно-функціональні механізми управління психомоторними діями.....	9
1.2. Структура психомоторних здібностей людини.....	18
<i>Резюме</i>	30
<i>Контрольні запитання</i>	31
Розділ 2. Основи теорії тестів та теорії оцінки психомоторних здібностей людини	32
2.1. Основи теорії тестів психомоторних здібностей	32
2.1.1. Основні поняття теорії тестів.....	32
2.1.2. Інформативність тестів	33
2.1.3. Надійність тестів.....	35
2.2. Основи теорії оцінок психомоторних здібностей	39
2.2.1. Проблема і завдання теорії оцінок	39
2.2.2. Норми оцінок тестових результатів.....	40
<i>Резюме</i>	48
<i>Контрольні запитання</i>	49
Розділ 3. Вимірювання і оцінка просторових і часових параметрів рухів	50
3.1. Вимірювання і оцінка просторових параметрів рухів.....	50
3.2. Вимірювання і оцінка часу і часових параметрів рухів.....	77
3.3. Вимірювання і оцінка просторово-часових параметрів рухів.....	89
<i>Резюме</i>	015
<i>Контрольні запитання</i>	016
Розділ 4. Вимірювання і оцінка силових параметрів рухів та просторово-динамічної чутливості	017
4.1. Оцінка сприйняття силових параметрів рухів	017
4.2. Оцінка диференціювання силових параметрів рухів.....	126
4.3. Оцінка розвитку здібності до просторово-динамічної чутливості.....	129
4.4. Оцінка чутливості кінестетичної сенсорної системи	132
<i>Резюме</i>	135
<i>Контрольні запитання</i>	135
Розділ 5. Психомоторні методики вивчення властивостей нервової системи	136
5.1. Методи дослідження сенсомоторної реакції людини.....	136
5.2. Методи дослідження темпу рухів людини	147
5.3. Методи дослідження ритму рухів людини	152
5.4. Оцінка розвитку рухової пам'яті.....	156
5.5. Оцінка розвитку уваги	159
<i>Резюме</i>	168
<i>Контрольні запитання</i>	169
Розділ 6. Вимірювання і оцінка розвитку сенсомоторної координованості та рівноваги людини	170
6.1. Вимірювання і оцінка розвитку сенсомоторної координованості.....	170
6.2. Діагностика здібності до збереження стійкості пози (рівноваги)	180
6.2.1. Діагностика розвитку здібності до статичної рівноваги	180
6.3. Діагностика розвитку здібності до динамічної рівноваги.....	186
6.3.1. Діагностика розвитку здібності до вестибулярної (статокінетичної) стійкості ...	195
<i>Резюме</i>	199
<i>Контрольні запитання</i>	200
Розділ 7. Діагностика поведінки людини за показниками психомоторики	201
7.1. Діагностика особистих властивостей особистості	201
7.2. Графологічна діагностика	207
<i>Резюме</i>	210
<i>Контрольні запитання</i>	201
<i>Словник основних термінів і понять</i>	212
<i>Список використаної літератури</i>	215

Вступ

Доцільно спочатку вступу, на наш погляд, привести слова видатного російського фізіолога І.М. Сеченова, які він зробив в книзі «Рефлекси головного мозку» у 1863 році. Він писав: «Чи сміється дитина, коли бачить іграшку, чи посміхається Гарібальді, коли його гонять за надмірну любов до Батьківщини, чи тремтить дівчина за першої думки про кохання, чи створює Ньютон світові закони і пише їх на папері — скрізь кінцевим фактором є м'язові рухи». Фактично мова йде про психомоторику. Що ж розуміють під даним терміном.

Психомоторика — це рухова діяльність людини, яка управляється його психічною сферою і залежить від розвитку вищої і периферичної нервової систем (Л.П. Сергієнко, 2008).

У науковому вживанні поняття «психомоторика» введено ще І.М. Сеченовим (Е.П. Ильин, 2003). Вчений вважав, що кожний рефлекторний і психічний акт закінчується рухом або ідеомоторним актом. Психомоторика пов'язана з таким психічним явищем, як мотив. А це значить, що спочатку з'являється думка про необхідність руху, а тільки потім — сам рух.

Дещо пізніше відомий російський психолог К.К. Платонов (1972) писав про те, що психомоторика є об'єктивізацією всіх форм психічного відображення в сенсомоторних, ідеомоторних, емоційно-моторних реакціях і актах.

У Росії В.П. Озеров (2002) під психомоторикою людини розуміє складну функціональну систему, яка складається з сенсорної, моторної і когнітивно-мислительської підсистем управління складною руховою діяльністю. У правильності подібного визначення сумнівається Е.П. Ильин (2003). Він вважає, що уявлення про психомоторику як когнітивно-мислительську діяльність, призводить до втрати специфіки поняття і дозволяє розглядати психомоторику як загальну здібність людини.

Одне із останніх визначень, яке ми знайшли у російськомовній літературі, це визначення В.В. Никандрова (2004). На його думку психомоторика — це об'єктивізація всіх форм психічного відображення через поняття психомоторика, що зроблено на початку вступу, ми можемо відмітити багато в чому аналогічний зміст (проте В.В. Никандров вкладає у своє визначення в певній мірі філософський зміст, а ми це робимо більше з прагматичної позиції).

Український психолог В.В. Клименко (1987, 2007) визначає психомоторику як здатність особи відображати об'єктивну інформацію про свою рухову діяльність, уміння контролювати свої рухи та ефективно ними керувати. Як нам здається, краще було б мову вести не про «здатність», а про «здібність». Здатність — це мабуть, тільки передумова до результатуючої діяльності, а здібність — це результат реалізації здатності. До того ж визначення дещо узагальнене.

Враховуючи те, що будь-яка рухова діяльність людини пов'язана з психічними процесами, слід вважати, що поняття «психомоторика» повинно відображати

особливу специфічну діяльність людини, яка переважно залежить від функціональних особливостей вищої і периферичної нервової діяльності, сенсорного (аферентного) і рухового (еферентного) відділів, а також інших психічних процесів (Дж.Д. Мак-Дугалл із співавт., 1998).

Тому, на наш погляд, поняття психомоторики може бути сформульоване так, як наведено вище.

Психомоторні здібності часто ідентифікують як рухові здібності. Чи виправдано це? Згадаємо сформульоване раніше Л.П. Сергієнком (2004) поняття «рухової здібності». Під цим терміном розуміють індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку зовнішні якісні сторони моторики, що визначають успіх у трудовій, фізкультурній і спортивній діяльності. Похідним від нього є поняття «спортивні здібності». Під цим терміном розуміють індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку зовнішні якісні сторони моторики, що визначають успіх у спортивній діяльності (або будь-якому виді спорту) людини (Л.П. Сергієнко, 2009).

У наведених визначеннях трапляється термін «моторика». У чому його зміст? І що таке тоді «моторні здібності». Слово «моторний» (лат. motor) означає руховий, що приводить у рух. У фізіології, наприклад, центри, що контролюють рухову діяльність людини, називають моторними центрами головного мозку. Звідси терміном «моторні здібності», на наш погляд (Л.П. Сергієнко, Н.Г. Чекмарьова, 2007), можна узагальнювати поняття рухові і спортивні здібності. Практично поняття «рухові здібності» і «моторні здібності» це не тотожні, як часто в науковій літературі описують якісні характеристики людини. Моторні здібності включають більш широкий спектр рухової діяльності людини.

До того ж існують ще інші пояснення відмінності термінів «рухові здібності» і «моторні здібності». Рухові (англ. movement) здібності належать до зовнішньої сторони рухової діяльності (наприклад, зміни положень частин тіла в просторі) людини, а моторні (англ. motor) здібності відносять до внутрішньої рухової діяльності, яка обумовлена функціями вищої нервової діяльності, м'язового апарату, сенсорних систем (А.В. Burton, D.E. Miller, 1998). У зв'язку з цим визначення поняття «моторні здібності» роблять так.

Моторні здібності — індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку внутрішні якісні рухові характеристики людини, фенотипічний прояв яких визначається функціями вищої нервової діяльності, м'язового апарату, аналізаторних систем (Л.П. Сергієнко, Н.О. Гура, 2006).

Виходячи з вище наведеної аргументації, доцільно зробити таке визначення поняття «психомоторні здібності». Психомоторні здібності — індивідуальні, генетично обумовлені в фенотипі якісні сторони моторики, які визначаються в розвитку психічною сферою людини.

Зауважимо, що недопустиме змішування фенотипічного прояву психомоторних і координаційних здібностей. Хоча інколи різні прояви координаційних здібностей обумовлені розвитком психомоторики (існують подібні види, наприклад, ритм діяльності), проте, в комплексі психомоторні і координаційні здібності дещо відрізняються за своїм функціональним механізмом управління.

Основними проявами психомоторики є наступні рухи і діяльність (С.Д. Максименко, 1999):

- рухи, які забезпечують підтримку і зміну положення тіла людини в просторі. До цього прояву психомоторики можна віднести різні види рівноваги;

- локомоції, які визначають балістику рухової діяльності, тонку координацію рук, метання предметів з установкою на точність;
- робочі рухи і дії, які є способами трудової діяльності і складають основу професійної майстерності, забезпечують ефективність роботи, економію у витраті фізичних сил;
- пантоміміка (тіла, рук) і міміка обличчя при безпосередньому прояві емоцій і відчуттів.

Психомоторика людини забезпечує формування рухового досвіду, її інтелектуальний розвиток, сприяє швидкому навчанню багатьох локомоторних актів, досягненню спортивної майстерності. У дослідженнях встановлено багаточисельні зв'язки між різними проявами психічного і моторного розвитку людини (Е.П. Ильин, 2003). Наприклад, М.А. Матова (1988) знайшла, що чим ефективніше виконується рухова діяльність, що вимагає тонкої зорово-моторної координації, тим вищі спостерігаються у людини інтелектуальні показники (особливо невербальні).

За показниками психомоторики, як вважають В.Г. Самохвалов, С.В. Шенгер (2008) можна прогнозувати ефективність адаптаційних реакцій людини. Так, особи із укороченими показниками індивідуальної хвилини проявляють найбільшу фізичну витривалість в поєднанні з найменшою інтелектуальною працездатністю. А особи з подовженими показниками індивідуальної хвилини проявляють найменшу фізичну витривалість в поєднанні з найбільшою інтелектуальною працездатністю.

Розвиток психомоторики, а саме формування спеціалізованих сприйнять поліпшує оволодіння технікою юних плавців-кролівців (Г.А. Тарасевич, А.С. Казызаева, М.Д. Бакшеев, 2007), високі показники максимальної частоти рухів сприяють формуванню майстерності юних дзюдоїстів (Д. Лахно, 2006) високі показники сприйняття і диференціації інтервалів часу визначають ефективність початкової підготовки спортсменок у художній гімнастиці (А.М. Дячук, Ж.А. Белокопытова, 2008), функціональна рухливість та сила нервових процесів є визначальними компонентами фізичної і психічної підготовленості юних легкоатлетів (С. Бублик, О. Крижанівська, 2008). За станом нервово-м'язового апарату, як вважає А. Стеценко (1998) можливо визначити готовність спортсмена до занять пауерліфтингом. Стан психомоторики суттєво впливає на ефективність змагальної діяльності висококваліфікованих боксерів (В.Г. Савченко, 1997). Розвиток психомоторики (наприклад, відчуття ритму) є необхідною умовою оволодіння багатьма видами рухової діяльності інвалідів (глухих школярів; Н.П. Лещій, 2008).

Наведені свідчення вказують на важливість розробки технологій контролю та оцінки результатів психомоторної діяльності людини. Це визначило мету написання даного навчального посібника. Метрологічний контроль розвитку психомоторних здібностей висвітлено поки що в незначній кількості фундаментальних робіт. Серед таких робіт можна назвати навчальний посібник І.П. Волкова «Практикум із спортивної психології» (2002) і підручники Е.П. Ільїна «Психомоторна організація людини» (2003) та Л.П. Сергієнка «Спортивна метрологія:

теорія і практичні аспекти» (2010). Тому написання даного навчального посібника є актуальним.

За структурою даний навчальний посібник написано наступним чином. У першому розділі зроблено загальне уявлення про психомоторні здібності людини та наведена їх структура. До сучасних концепцій організації і управління психомоторними діями людини відносяться теорії М.О. Берштейна та П.К. Анохіна. У розділі розглянуто їх зміст. Наведена структура психомоторних здібностей за даними різних авторів.

У другому розділі навчального посібника викладені основи тестів та теорія оцінки психомоторних здібностей людини. Описані основні характеристики психомоторних тестів: інформативність та надійність. Зроблено аналіз практичного використання нормативів оцінки тестових результатів за різними сигмовидними шкалами.

Наступний, третій, розділ книги присвячено визначенню технології вимірювання та оцінки просторових і часових параметрів рухів. А саме описані методи визначення лінійних та кутових параметрів рухів, здібності до просторового відмірювання, до диференціації просторового відчуття і т.п. Розглянуто методики оцінки сприйняття часу різної тривалості, диференціації різних часових відрізків. Наведена технологія вимірювання і запропоновано оцінки розвитку просторово-часових параметрів рухів.

У четвертому розділі описані способи вимірювання і наведена оцінка силових параметрів рухів та просторово-динамічної чутливості. А саме розглянуто методики оцінки розвитку здібності до сприйняття і диференціації силових параметрів рухів, а також психомоторної здібності до просторово-динамічної чутливості.

П'ятий розділ знайомить з методиками дослідження властивостей нервової системи. Наведено методики визначення сенсомоторних реакцій (простої, складної, вибору, на рухомий об'єкт, антиципації), оцінки сили нервової системи за реакцією на різні за інтенсивністю подразники, методи дослідження темпу, ритму рухів, рухової пам'яті та розвитку уваги.

У шостому розділі навчального посібника описано способи вимірювання та оцінки розвитку сенсомоторної координованості та рівноваги людини. Наведені кінематометричні методики для визначення функціональних особливостей нервової системи, методи треметрії, стабілографії та функціональної асиметрії. Визначена технологія оцінки статичної, динамічної та статокінетичної рівноваги.

Заключний, сьомий розділ книги присвячено діагностиці поведінки людини за показниками психомоторики. А саме коротко описані міокенетична методика Е. Міра-і-Лопес та графологічна діагностика.

Навчальний посібник може використовуватись студентами різних спеціальностей: «Олімпійський і професійний спорт», «Фізичне виховання», «Фізична реабілітація і здоров'я людини», «Психологія». Тут є корисна інформація для тренерів з різних видів спорту, вчителів фізкультури, спортсменам, магістрантам, аспірантам, науковим працівникам. Практично аналогів серед вітчизняної (або російськомовної) наукової літератури нема.

Гогін О.В.

Г58 Легка атлетика: Навчальний посібник. — Харків: «ОБС», 2010. — 395 с.
ISBN 966-7858-57-X.

В основу навчального посібника покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити їх цільову направленість. Наведені матеріали тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання.

Для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних навчальних закладів.

Зміст

Вступ	Вступ	5
У сучасних умовах перебудови вищої школи висуваються нові вимоги до підготовки творчого спеціаліста, які потребують принципово інших підходів до викладання у ВНЗі, підвищують вимоги і до проведення лекційного курсу.	Розділ 1. Вступ у предмет «Теорія і методика викладання легкої атлетики»	6
Ефективний формувальний вплив лекція має за умов, якщо є не просто джерелом інформації, а виступає методом активного введення слухачів у глибини основних проблем науки, коли навчально інформаційний початок зливається з дослідженням проблемних питань програми. Лекція повинна забезпечити мотиваційний і загальноорієнтований етапи засвоєння цільової дії. Перенесення центру ваги з інформаційного підходу лекції на методологічний є найпершою умовою наступної творчої діяльності студентів. Пропоновані тексти лекцій підібрані згідно навчальної програми і мають бути обов'язковими саме у зв'язку з їх методологічною спрямованістю.	1.1. Визначення і зміст легкої атлетики	6
У роботі над темами використано багаторічний досвід відомих в Україні і за її межами науковців з легкої атлетики, біомеханіки та теорії фізичної культури: Л.І. Дерсенєва, І.О. Денисова, О.А. Кошової, Г.В. Ращупкіна, В.К. Філіпова, О.М. Худолія, В.А. Друзя, А.В. Івойлова, які сприяли становленню наукової школи на факультеті фізичного виховання ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.	1.2. Класифікація легкоатлетичних вправ.....	6
В основу висвітлення обраних тем покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити цільову направленість лекції. Матеріали текстів лекцій тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання: анатомії, фізіології, біомеханіки, біохімії, педагогіки, теорії та методики фізичного виховання. Науково-методичні закономірності цих дисциплін конкретизуються в легкій атлетичі, набуваючи притаманні їй особливі форми і прояви.	1.3. Освітнє, виховнє, оздоровчє і прикладнє значеннє занять легкою атлетикою	8
	1.4. Місце і значеннє легкої атлетики в системі фізичного виховання	9
	1.5. Легка атлетика в школі	9
	1.6. Задачі і зміст курсу легкої атлетики на факультетах фізичного виховання педагогічних вузів	10
	Розділ 2. Історія розвитку «Легкої атлетики»	13
	2.1. Виникнення і розвиток легкої атлетики у світі.....	13
	2.2. Розвиток легкої атлетики в Україні	15
	2.3. Під прапором національної збірної	36
	Розділ 3. Основи техніки ходьби та бігу	66
	3.1. Визначення понять системно-структурного підходу до розглядання питань техніки легкоатлетичних вправ.....	66
	3.2. Основні показники оцінки спортивної техніки	67
	3.3. Цикл рухів у ходьбі.....	68
	3.4. Цикл рухів у бігу	69
	3.5. Динаміка ходьби та бігу	70
	3.6. Загальна характеристика раціональних рухів у ходьбі.....	73
	3.7. Основні вимоги до раціональних рухів у бігу	74
	Розділ 4. Основи техніки стрибків	100
	4.1. Загальна характеристика техніки стрибків.....	100
	4.2. Техніка стрибка у висоту способом «переступання»	011
	4.3. Техніка стрибків у довжину.....	015
	Розділ 5. Основи техніки метань	127
	5.1. Загальна характеристика метань	127
	5.2. Фактори, від яких залежить дальність польоту легкоатлетичних снарядів	127
	5.3. Фази метань. Задачі, які вирішуються в кожній фазі.....	133
	5.4. Техніка метання малого м'яча з розбігу	137
	5.5. Техніка метання гранати з розбігу.....	140
	5.6. Штовхання ядра	144
	Розділ 6. Легка атлетика на уроці фізкультури в середній школі	151
	6.1. Урок — основна організаційна форма проведення занять з фізичної культури в школі.....	151
	6.2. Структура уроку, задачі та предметний зміст кожної його частини	152

6.3.	Підготовка до уроку.....	154	9.4.	Естафетний біг.....	272
6.4.	Організаційне забезпечення уроку.....	165	9.5.	Бар'єрний біг в школі.....	278
6.5.	Теоретичні відомості.....	170	9.6.	Навчання кросовому бігу.....	291
5.6.	Домашні завдання.....	170	9.6.	Човниковий біг.....	295
6.7.	Контроль за навантаженням по величині ЧСС.....	172	Розділ 10. Методика навчання легкоатлетичним стрибкам.....299		
6.8.	Активізація діяльності учнів на уроці з легкої атлетики.....	173	10.1.	Методика навчання стрибкам школярів молодших класів.....	299
Розділ 7. Розвиток рухових здібностей школярів.....176			10.2.	Методика навчання стрибкам у висоту школярів середніх класів.....	318
7.1.	Основні поняття.....	176	10.3.	Методика навчання стрибкам у довжину школярів середніх класів.....	327
7.2.	Силові здібності та їх розвиток.....	177	10.4.	Методика навчання стрибкам у висоту школярів старших класів.....	339
7.3.	Розвиток швидкісних здібностей.....	201	10.5.	Методика навчання стрибкам у довжину школярів старших класів.....	341
7.4.	Рухова витривалість та її розвиток.....	218	10.6.	Методика навчання потрійному стрибку школярів середніх і старших класів.....	346
Розділ 8. Основи навчання руховим діям в легкій атлетиці.....237			Розділ 01. Методика навчання метанням.....352		
8.1.	Основні поняття.....	237	01.1.	Методика навчання метанням школярів молодших класів.....	352
8.2.	Етапність процесу навчання та стадії формування рухових навичок.....	237	01.2.	Методика навчання метанням школярів середніх класів.....	362
8.3.	Характеристика етапів навчання руховим діям.....	239	01.3.	Методика навчання метанням школярів старших класів.....	371
8.4.	Передумови і загальний порядок побудови навчання.....	244			
Розділ 9. Методика навчання ходьбі та бігу.....250					
9.1.	Методика навчання бігу школярів молодших класів.....	250			
9.2.	Методика навчання бігу школярів середніх класів.....	256			
9.3.	Методика навчання бігу школярів старших класів.....	268			

Худолій О.М.
 X98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОБС», 2008. — Т. 1. — 408 с: іл.
 ISBN 966-7858-54-5.
 ISBN 966-7858-55-3(І).

У першому томі навчального посібника розглянуті загальні питання теорії гімнастики, а також засоби і методика розвитку рухових здібностей та методика навчання гімнастичним вправам. Навчальний посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання педагогічних університетів та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

Худолій О.М.
 X98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОБС», 2008. — Т. 2. — 464 с: іл.
 ISBN 966-7858-54-5.
 ISBN 966-7858-56-1(ІІ).

У навчальному посібнику розглянута методика викладання гімнастики в школі і ДЮСШ, а також методика організації і проведення змагань зі спортивної гімнастики. Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

Рекомендовано
 Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник
 для студентів вищих навчальних закладів
 (лист № 14/18.2—1928 від 17.01.03)

Метод мозкового штурму — оперативний метод рішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, при якому учасникам обговорення пропонують висловлювати можливо більшу кількість варіантів рішення, зокрема нереальних. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш вдалі, які можуть бути використані на практиці. Описаний метод може бути застосований при вивченні різноманітних проблемних ситуацій з якими стикаються вчителі фізичної культури у своїй повсякденній практиці.

Диспути дозволяють активізувати проблемне навчання (студенти не просто пасивно одержують знання, але «здобувають» їх, вирішуючи пізнавальні задачі), а також формуються специфічні уміння і навички: уміння формулювати думки, аргументувати їх (прийоми доказової полеміки), навички критичного мислення). Гра «Акваріум» дозволяє студентам «проживати» ситуацію (наприклад «відкритий урок фізичної культури у школі», а іншим аналізувати ситуацію із сторони і «співпереживати» її.

Висновки

Аналіз літератури показав, що для реалізації завдань, поставлених державою перед системою вищої освіти щодо професійної підготовки, зокрема вчителів фізичної культури, а саме формування у молоді творчості, сучасного світогляду, самоосвіти і самореалізації особистості тощо, необхідно застосовувати у навчальному процесі інтерактивні методи навчання разом з традиційними методами (пасивними, активними).

Організаційні та педагогічні умови використання інтерактивних методів навчання у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, а також їх застосування у процесі професійної діяльності, потребують додаткового вивчення.

Список літератури

1. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр. — 2-е изд., испр. и доп. — М, 2003. — 152 с.
2. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. — М.: ИНТОР, 1996. — 544 с.
3. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учебное пособие для вузов. 3-е изд., испр. — М.: Академия, 2006. — 192 с.
4. Краевский В. В., Хуторской А. В. Основы обучения: Дидактика и методика. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 352 с.
5. Михайличенко О.В. Методика преподавания общественных дисциплин в высшей школе: учебное пособие. — Сумы: СумДПУ, 2009. — 122 с.
6. Чепель Т.Л., Яковенко Т.Д. Интерактивные методы в высшем педагогическом образовании как условие его интенсификации [Электронный ресурс] / Т.Л. Чепель, Т.Д. Яковенко. — Режим доступа : <http://www.concord.websib.ru/page.php?article=88&item=2>.

Надійшла до редакції 10.01.2012 р.
tarasbondar@rambler.ru

Суоров А.А., Бондарь Т.С. Перспективы применения интерактивных методов в процессе подготовки будущих учителей физической культуры.

Рассмотрены материалы специальной научно-методической литературы с целью выявления перспектив использования интерактивных методов в процессе профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры. Раскрыты понятийный аппарат и практическая значимость указанных методов в педагогической деятельности специалистов физической культуры.

Ключевые слова: учителя физической культуры, интерактивные методы, подготовка специалистов.

Surovov A.A., Bondar T.S. Prospects of application of interactive methods in the process of preparation of future teachers of physical culture.

Materials of the special scientifically-methodical literature are considered with the purpose of exposure of prospects of the use of interactive methods in the process of professional preparation of future teachers of physical culture. A concept vehicle and practical meaningfulness of the indicated methods is exposed in pedagogical activity of specialists of physical culture.

Keywords. Future teachers of physical culture, interactive methods preparation of specialists.

УДК 799.322.2

ОБґРУНТУВАННЯ ПСИХО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПРИЙОМІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ РУХОВИХ НАВИЧОК СТРІЛЬЦІВ

Калиніченко О.М., Лопатьєв А.О.

Національний університет «Львівська політехніка»

Центр математичного моделювання Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С.Підстригача

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті зроблено аналіз застосування педагогічних прийомів, що сприяють формуванню оптимальних рухових навичок спортсменів стрілецьких видів спорту. Автори висувують гіпотезу про те, що оптимальні рухові навички стрільців можуть з'явитися лише за умови застосування певних оптимальних механізмів керування фінальними діями.

Ключові слова: стрілецькі види спорту, акцептор дії, оптимальна рухова навичка, деавтоматизація рухової навички, ухвалення рішення, механізми керування руховими діями, фінальні рухові дії стрільців.

Постановка проблеми. Вдосконалення техніки виконання пострілу залишається одним з головних пріоритетів та резервів покращення результативності у стрілецьких видах спорту. Для вирішення завдань формування оптимальної техніки стрільця особливе значення має розробка нових та вдосконалення відомих методичних прийомів, які вже зарекомендували свою ефективність. Окрім розробки відповідних методичних прийомів важливе значення має наукове пояснення того, на основі яких психо - фізіологічних механізмів здійснюється їх застосування.

Специфікою фінальних рухових навичок стрільців є те, що вони формуються на фоні прояву захисних рухових реакцій (віддача зброї, гучний звук, різкий розрив кінематичного ланцюга лучників тощо). Така специфіка вимагає розробки адекватних підходів для вирішення педагогічних проблем стрілецьких видів спорту.

Існує чимало перевірених методичних прийомів, які допомагають скорочувати терміни початкового навчання та покращувати результативність стрільців. У той же час залишається не зовсім зрозумілим, наврахуванні яких психо-фізіологічних особливостей організму людини ці поради ґрунтуються. Іншими словами, є рекомендації типу «як це потрібно робити?» і немає наукового обґрунтування відповіді на запитання «чому варто так робити?». Цілком зрозуміло, що без пояснення суті навіть найвдалиших педагогічних прийомів та порад їхня ефективність значно знижується. Тим

більше, що нерозуміння механізмів і законів, за якими відбувається вдосконалення майстерності стрільців, сповільнює й обмежує подальший прогрес розвитку теорії стрілецьких видів спорту.

Метою дослідження є аналіз, вдосконалення та наукове пояснення застосування популярних методичних прийомів, які допомагають скорочувати терміни опанування оптимальними руховими навичками спортсменів стрілецьких видів спорту.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, системний підхід, власні дослідження за допомогою інструментальних методик, власний педагогічний досвід, опитування тренерів та спортсменів, узагальнення, аналіз, синтез.

Основні результати дослідження. Аналізуючи поняття «технічна майстерність» спортсменів, традиційно спрямовують увагу на вивчення досконалості «самого рухового компонента спортивної дії». Проте для забезпечення високого і стійкого ефекту (тобто високої надійності) особливого значення набуває необхідність дослідження «механізмів саморегуляції та керування рухами спортсмена». Традиційно під «технікою виробництва влучного пострілу» розуміють рівень оволодіння чотирма основними «елементами» в циклі дій стрільця. Це: виготовлення, прицілювання, дихання та спуск гачка. Кожен з перерахованих «елементів» є складною психомоторною дією, яку можна позначити терміном «компонент» пострілу. «Спуск гачка» є завершальною і вирішальною дією в процесі виконання пострілу, звідси його визначна роль [1,2]. До того ж виконання фінальних дій з реалізації пострілу (натискання на спусковий гачок

або відпускання тятиви) вважають найважливішим і найвідповідальнішим елементом техніки, від якості виконання якого найбільшою мірою залежить результативність.

Проблема феномена «смикання» як одна з головних у стрілецьких видах спорту

Теоретик спортивної стрільби Рімантас Норейка до утворення шкідливих стрілецьких рефлексів зарахував феномен «смикання» за спусковий гачок та його наслідки. А.А. Юрєв, відомий теоретик, автор популярної у всьому світі монографії з теорії і методики кульової стрільби, зауважував: «Одна з грубих помилок, що їх допускає стрілець, є «смикання», тобто різкий ривок за спусковий гачок». Ще один із засновників дидактичних основ стрільби А.А. Бурденко наголошував: «Характер натиску на спусковий гачок визначає влучність пострілу. Іноді стрілки бояться пострілу, кліпають, заплющують очі, а отже, не бачать, куди стріляють». Англійський стрілець, експерт та інструктор спортивної стрільби М.Ярдлі з цього приводу пише: «...це може виглядати базіканням, яке залякує, але боязнь пострілу є дуже серйозною проблемою для стрільця...».

Суть наведених висловів відомих фахівців складає один і той же таємничий і парадоксальний феномен смикання за спусковий гачок або форсування пострілу під час стрільби з різних видів ручної зброї. Його парадоксальність зумовлена, з одного боку, уявною простотою виконання спуску гачка під час виконання пострілу, а з другого - серйозною педагогічною проблемою відпрацювання цієї дії. Феноменальність цього явища полягає також у його поширеності в стрілецькій практиці. Цей феномен відображає складне переплетення як фізіологічних процесів життєдіяльності людини, так і психологічних особливостей особи, яка виконує постріл. Одні автори схильні розглядати його як прояв стрільцем боязні пострілу, інші шукають пояснення в складній організації взаємодії безумовно-умовних рефлексів, що є складовими формованих умінь і навичок стрільби. Наукове пояснення цього явища є в рамках розроблених фізіологами вчень про вищу нервову діяльність та управління рухами людини, починаючи від І.М. Сеченова, І.П. Павлова, М.О. Бернштейна і закінчуючи П.К. Анохіним. Так чи так, але феномен «смикання» і нині залишається однією з головних проблем сучасної теорії і практики спортивної стрільби.

В основі феномена «смикання» лежать закони прояву безумовних орієнтовних та оборонних рефлексів. Наші особисті спостереження, а також результати робіт відомих фізіологів І.С. Берітова, Н.Н. Дзідзішвілі, З.І. Кораллової свідчать про те, що подавити прояв безумовних оборонних рефлексів під час навчання стрільби здатні не більше 30% осіб

чоловічої статі. У решти 70 % натиснення на спусковий гачок під час перших пострілів не має сигнального значення, але під час повторної стрільби воно набуває умовного сигнального значення і, як наслідок, відбувається погіршення наведення зброї в ціль у найвідповідальніший момент. У практиці стрілецького спорту, де діють принципи педагогічного відбору і природного відсіву, прояв феномена зменшується, але й серед стрільців-спортсменів високого класу помилки спуску гачка все одно мають місце. З цього приводу Анатолій Поддубний [3] зауважує, що численні записи реєстрації наведення зброї у мішень спортсменів екстракласу та спортсменів середнього класу за допомогою оптико-електронного приладу SCATT показали, що якість наведення зброї за 0,1-0,3 с до пострілу була значно кращою, ніж у момент його реальної реалізації. Аналогічні спостереження мають місце у всіх без винятку відомих видах стрільби.

Різке погіршення стійкості «стрілець-зброя», яке випереджає момент пострілу, можна розглядати як рудимент від генетично закладеної звички створювати опори під час виконання цільового руху, на яку звертав увагу М.О. Бернштейн [4]. Можна також допустити, що стрільці під час виконання пострілу змушені одночасно контролювати виконання двох дій: наведення зброї у ціль та натискання на спусковий гачок. А, як відомо, це практично неможливо, тому що за законами фізіології людина може свідомо контролювати виконання лише однієї дії. Виходячи з цього, допускаємо, що акт свідомого перенесення уваги з дії наведення зброї на дію натискання спускового гачка викликає тимчасове погіршення стійкості. На наш погляд, найбільш привабливим є пояснення природи цього феномена з позицій П.К.Анохіна (1975) [5], який під час розробки теорії функціональних систем запропонував ввести поняття «ухвалення рішення» для чіткого позначення етапу, на якому закінчується формування і починається виконання якого-небудь поведінкового акту. Ухвалення рішення у функціональній системі він пропонував розглядати як один з етапів у розвитку цілеспрямованої поведінки. Воно завжди пов'язане з вибором, оскільки на стадії аферентного синтезу відбувається звірення та аналіз інформації, що надходить із різних джерел. Ухвалення рішення – це критичний «пункт», в якому відбувається організація комплексу еферентних збуджень, що породжують надалі певну дію. Звертаючись до фізіологічних механізмів ухвалення рішення, П.К.Анохін [5] підкреслював, що ухвалення рішення – це процес, що включає різні рівні організації: від окремого нейрона, який продукує свою відповідь в результаті сумації багатьох впливів, до системи в цілому, що інтегрує впливи безлічі нейронних об'єднань. Остаточний

результат цього процесу виражається у твердженні: система ухвалила рішення. Значення ухвалення рішення в діяльності стрільців очевидне. Проте опис цього процесу з позицій системного підходу продовжує мати досить загальний характер. Ухвалення рішення як об'єкт психофізіологічного дослідження має особливо конкретний зміст у теорії стрілецьких видів спорту. Крім того, в разі утворення рухового динамічного стереотипу нормальним сигналом до подальшого руху може служити закінчення попередньої дії, і ці сигнали можуть випереджати пускові сигнали, що йдуть від свідомості людини. В основі методології схильності до налаштування на випередження під час організації рухових дій лежать сучасні уявлення про закономірності організму людини. Провідним тут є принцип, за яким кожному руху в нервовій системі передують остаточна мета дії, що включає необхідні параметри його виконання. Психофізіологічні прояви цього феномену в літературі характеризуються як «модель потрібного майбутнього» (М.О.Бернштейн, 1966; П.К.Анохін, 1968); акцептор дії, «установка» (Д.Д.Узнадзе, 1961; В.С.Хархалуп, 1972), «нервова модель стимулу» (Е.М.Соколова, 1959, 1969), «екстраполяційні рефлексії» (О.М.Крушинський, 1967).

Ми припускаємо, що нейрофізіологічні механізми ухвалення рішення щодо реалізації пострілу можуть істотно відрізнитися залежно від того, як було проведено попереднє налаштування стрільця, які методичні прийоми було використано для опанування оптимальної техніки, від параметрів матеріальної частини, якою користується спортсмен та в контекст якої діяльності вони включені. У сенсорних і рухових системах при кожному перцептивному або руховому акті відбувається різноманітний і багатобічний вибір можливої відповіді, яка здійснюється на несвідомому рівні.

В основі великої варіативності нейрофізіологічних механізмів ухвалення рішення лежать численні об'єктивні і суб'єктивні причини, що викликають таку ж безліч елементарних помилок, що їх допускає стрілець під час кожного окремого пострілу та які мають вельми різні, заздалегідь невідомі значення.

Психофізіологічні аспекти ухвалення рішення на реалізацію пострілу

Проблема ухвалення рішення належить до міждисциплінарних. До неї звертаються кібернетика, теорія управління, інженерна психологія, соціологія та інші дисципліни, тому існують різні, іноді важко зіставні підходи до її вивчення.

Ухвалення рішення – кульмінаційна і практично завершальна операція діяльності стрільця під час виконання акту «постріл». Тому закономірно,

що психофізіологічне забезпечення цієї стадії фінальної рухової дії стрільців повинно бути предметом спеціального аналізу. Ми допускаємо, що під час виконання рухового акту (маємо на увазі виконання фінальних дій із реалізації пострілу) фінальні рішення можуть мати відмінності та відрізняються одне від іншого, а мозкове забезпечення цих рішень може включати різні ланки і будуватися на різних рівнях.

В основі будь-якої рухової дії лежить цільова настанова, на базі якої в центральній нервовій системі утворюється визначена програма дій, що реалізується в системно організованому поведінковому акті. Такі запрограмовані дії зветься динамічним стереотипом. Сутність динамічного стереотипу полягає у тому, що в ЦНС формуються довгострокові поточні нервові процеси, які відповідають просторовим, часовим та упорядкованим особливостям впливу на організм зовнішніх і внутрішніх подразників. При цьому забезпечується точність і своєчасність реакції організму на звичні подразники, що особливо важливо у формуванні спортивних навичок.

Протягом сотень років практикою багатьох поколінь тренерів та спортсменів стрілецьких видів спорту було доведено та перевірено, що виконання фінальної дії у вигляді дотримання умов якнайшвидшого виконання імпульсивного натискання на спусковий гачок у момент наведення прицільних пристосувань у точку прицілювання не є ефективним засобом для формування оптимальних рухових навичок стрільця. Тренери стрілецьких видів спорту знають, що ті особи, які, незважаючи на педагогічні застереження, продовжують виконувати постріл таким чином, є практично безперспективними для занять стрілецькими видами спорту. На жаль, процентний відсоток таких осіб є досить великим, і, як ми вже згадували, лише 30% людей здатні утриматися від цього способу реалізації пострілу. Крім того, кількісна та якісна величина розбіжностей у виконанні прицільного пострілу «влучних» та «невлучних» осіб відрізняється на цілі порядки, що додатково свідчить про те, що «влучні» та «невлучні» особи використовують принципово різні архітектурно побудовані механізми прийняття рішень на виконання фінальних дій. Умовно подібні механізми можна поділити на ефективні та неефективні.

Зовнішньо схожі рухи можуть мати принципово різні характеристики за внутрішніми нейрофізіологічними механізмами керування ними. Усвідомлення цієї тези є дуже важливим для теорії та практики спорту, оскільки від того, які механізми було залучено для здійснення вирішальних рухових дій, надалі має великий вплив на якість та ефективність майбутніх ру-

хових навичок. Ми висловлюємо гіпотезу про те, що від вибору оптимальних механізмів керування руховими діями значною мірою залежить ефективність та якість майбутніх рухових навичок спортсменів-стрільців. Під ефективністю та якістю ми пропонуємо розглядати можливість спортсмена стабільно показувати високу результативність у складних змагальних умовах.

Опановуючи системи виконання рухів, спортсмени застосовують такі механізми, які вже є у їхньому організмі і щодо користування якими вони вже мали певний досвід. Аналіз літературних джерел показує, що арсенал психо-фізіологічних особливостей ЦНС людини, з урахуванням яких існує можливість розробляти адекватні педагогічні прийоми та впливати на формування такого роду механізмів, є досить обмеженим. Але і він показує, що в разі його вмілого застосування, як теоретично так і практично існує можливість формувати оптимальні механізми виконання фінальних дій. До психо-фізіологічних особливостей НС, на які потрібно насамперед звертати увагу під час розробки методичних прийомів, можна зарахувати:

М.О.Бернштейн одним із перших зауважив, що існує два основних типи рухів, які використовує людина. Перший тип – це рухи, які мають цільовий характер. За визначенням М.О.Бернштейна, за ці рухи відповідає рівень С (рівень просторового поля). Це дуже цікавий і одночасно надзвичайно складний рівень. Він забезпечує скупі переміщувальні рухи, що мають «явно виражений цільовий характер: вони ведуть звідкись, кудись і щось» [4, с. 83-84]. Вони мають чітко визначений як у часі, так і в просторі початок і кінець; наприклад замах, а потім удар або кидок, але головне те, що вони завжди

скеровані на досягнення конкретного результату. Рухи іншого типу виконують без чітких меж початку та кінця дії. Вони не містять чітких ознак, звідки їх починати та куди вести.

Існує два види контролю за діями, які здійснює людина: динамічний (за інтенсивної уваги) і тонічний (за мінімальної інтенсивності уваги). Перший може переходити з одного рівня управління діями на інший залежно від обставин, другий є постійний за місцем застосування (режим роботи певних м'язів, пізнання маршруту ходьби тощо). Перший контроль більше пов'язаний з функцією осмислення дії, другий, – із функцією стеження за програмою дії (на перцептивному рівні).

Вважають, що людина за власним бажанням може налаштуватися на один з двох типів реагування на подразник. Від цього вибору залежить, який момент набере найбільшого значення: сенсорний (сенсорний тип реакції) чи моторний (моторний тип реакції). Попереднє своєрідне налаштування рухового апарату на виконання майбутньої дії в певних умовах забезпечує різні типи реагування.

Розрізняють такі види уваги: сенсорна та інтелектуальна. Сенсорна увага (залежно від модальності – зорова, слухова, тактильна та інші) скерована назовні і пов'язана з функціонуванням систем аналізаторів мозку. Інтелектуальна увага скерована всередину і пов'язана з розумовими процесами. Відповідно напрям скерування уваги на початковому етапі навчання залежить як від самого спортсмена та від педагогічної майстерності його тренера.

З урахуванням згаданих психо-фізіологічних особливостей тренери та спортсмени мають

Сергієнко Л.П.

С32

Психомоторика: контроль та оцінка розвитку: Навчальний посібник / Л.П. Сергієнко, Н.Г. Чекмарьова, В.А. Хаджинов. — Харків: «ОБС», 2012. — 270 с. ISBN 978-966-7858-59-6.

У навчальному посібнику зроблено загальне уявлення про психомоторні здібності людини. Наведено основні методи контролю розвитку психомоторних здібностей та нормативи оцінки результатів тестових вимірювань.

Для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання та спорту, психологічних факультетів. Може бути корисним для викладачів, фахівців із спортивної психології, науковим керівникам, магістрантам, аспірантам, тренерам, спортсменам.

Рекомендовано

Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1/01-51-59 від 15 червня 2010 р.)

можливість розробляти та застосовувати такі методичні прийоми, які формують оптимальні механізми керування фінальними діями стрільців. А формування оптимальних рухових навичок та рухових стереотипів за подібних умов є вже похідними від застосування обраних механізмів для керування рухами. Як аналог терміна «оптимальні механізми керування» має право на існування термін «оптимальні контури керування» руховими діями. У той же час ми пропонуємо звернути особливу увагу на те, що для утворення ефективних рухових навичок стрільців насамперед бажано для керування фінальними діями застосовувати механізми, які класифікуються як «рухи без мети».

Приклади застосування педагогічних прийомів, метою яких є забезпечення оптимальних механізмів керування фінальними діями стрільців

Висловлена нами гіпотеза підштовхує до висновку про те, що переважна більшість популярних педагогічних прийомів, які мають місце в теорії стрілецьких видів спорту, першочерговою метою мають не формування оптимальних рухових навичок, а формування оптимальних механізмів керування або застосування оптимальних контурів керування, які, у свою чергу, автоматично забезпечують утворення оптимальних рухових навичок. Як приклад можна навести те, що проблему «сіпання» вже багато поколінь тренерів стрілецьких видів спорту намагаються вирішити за рахунок рекомендацій специфічного виконання фінальних дій. Подібні методичні прийоми виконання спуску гачка посідають винятково важливе місце у теорії та практиці стрілецьких видів спорту. Об'єднані у відповідні кінематичні схеми, вони отримали такі назви: плавно-послідовний, пульсуючий, хвилеподібний, комбінований спосіб [1,2]. По суті всі ці прийоми можна об'єднати в одну групу під загальною назвою «застосування механізмів рухів без мети». Часто наголошують на тому, що удосконалення таких способів керування спуском стрільцями високого класу сприяло значному покращенню їх технічних результатів.

Ознаками неефективного керування фінальними рухами є наявність різких рухів, сіпань за пусковий гачок, явне погіршення стійкості, яке випереджає момент пострілу та яке спостерігається візуально. А от доказом існування оптимальних механізмів керування додатково може служити плавність рухів. Ще однією ознакою використання оптимальних механізмів можна вважати те, що стрільці надають собі самонакази «терпіти» момент настання реального виконання пострілу. Погодьтеся, важко згадати виконання будь-якого іншого

побутового або спортивного руху, який би вимагав таких самонаказів та психологічних налаштувань.

На жаль, залишається досить складним завданням чітко визначати, які контури або механізми керування використав стрілець у тому чи тому випадку. Без застосування інструментальних методик формалізація цих процесів є важким завданням. Тому для їх визначення залишається задовольнятися лише вторинними ознаками їх застосування. До цих ознак можна зарахувати психологічне відчуття несподіваності реалізації пострілу, ступінь якого суб'єктивно визначає сам стрілець після пострілу. Цей психологічний компонент полягає в тому, що в разі застосування оптимальних контурів керування реалізацію пострілу стрілець відчуває як «несподівану», «неочікувану» подію.

Про важливість застосування таких механізмів можна судити і за методичними порадами, які були розроблені ще тисячі років тому та продовжують ефективно використовуватися інструкторами східних стрільців з лука «кьюдо». Так, для допомоги в опануванні оптимальними варіантами механізмів керування фінальними рухам вони пропонують своїм учням реально відмовлятися від наполегливого бажання досягти мети (влучити стрілою в ціль), а зосереджувати увагу на правильному доланні шляху до неї: «Відмовся від мети і ти її досягнеш!». Крім того, специфічними психічними прийомами вони налаштовують своїх учнів використовувати, відпускаючи тятиву, такі контури керування діями, про які ми згадували: «Доведи себе до такого стану, коли стріляєш не Ти, а ВОНО», «Не очікуйте пострілу, гарний постріл повинен асоціюватися з раптовим виправленням гілки бамбука під тиском снігу», «Навчись терпіти настання моменту пострілу», «Гарний постріл повинен бути схожим на падіння краплини води в ранковий час з квітки сакури» [6].

Умовнорефлекторні стереотипи фінальних дій стрільців у нормі та патології

Запропонована нами парадигма використання стрільцями специфічних контурів ЦНС для керування фінальними діями дає змогу дати відповідь на питання: «Чому одні рухові навички стрільців спортсменів з часом зазнають руйнування та деавтоматизації, а інші існують довгий час без змін?» Відповідь може бути такою: «Все залежить від механізмів, які були застосовані при побудові відповідних рухових дій. Якщо під час керування фінальними рухами було застосовано механізми типу рухи без мети, то з великою вірогідністю можна констатувати, що ця навичка буде більш ефективною, а якщо буде використано механізми рухів цільового характеру, то утворена на його основі навичка легко може зазнавати деавтоматизації. Тому дуже важливо спочатку сформувавши оптимальний

сенсомоторний механізм прийняття рішення на здійснення фінальних дій, а вже на його основі гарантовано сформується оптимальна рухова навичка стрільця.

Автоматизації або утворенню рухового стереотипу підлягають будь-які рухові дії, але при цьому дивним чином певні стереотипи не міняють своїх характеристик за великої кількості повторень, у той час як інші досить швидко деавтоматизуються та змінюються до таких меж, що не відповідають своїм першочерговим завданням. Для розуміння того, чому одні рухові навички спортсменів є більш сталими і не руйнуються під впливом стресів, а інші легко зазнають деавтоматизації, можна скористатися метафоричним порівнянням з казки про поросят, які будували свої хатки з таких матеріалів, як солома, хмиз та цегла. Як відомо, врешті-решт хатка з цегли виявилася міцнішою і витримала перевірку негодю. Ми допускаємо, що за подібним принципом відбувається побудова різних варіантів рухових навичок спортсменів-стрільців, і залежно від того, які механізми керування фінальними рухами було використано, залежить кінцева міцність

та стійкість рухових навичок, які були засвоєні на їх основі. Ще раз наголошуємо, що для розуміння механізмів організації інтеграційних нервових процесів у разі стереотипної діяльності стрільців важливо усвідомити те, що складне явище утворення умовного рефлексу (який лежить в основі формування рухової навички) не зводиться до простої схеми «стимул-реакція», а значною мірою залежить від великої кількості варіантів залучення внутрішніх механізмів діяльності головного мозку.

У динамічній стереотипії найвиразніше виступає властивість кори головного мозку синтезувати багато подразнень в єдину складну систему і програмувати майбутню діяльність. Вивчення цього питання становить як теоретичний, так і практичний інтерес для визначення прийомів вироблення оптимальних рухових навичок спортсменів стрілецьких видів спорту і які ґрунтуються на виробленні різноманітних за складністю і структурою стереотипів.

Засоби формування оптимальних механізмів керування рухами стрільців

- Худолій О.М.**
 X98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОВС», 2008. — Т. 1. — 408 с: іл.
 ISBN 966-7858-54-5.
 ISBN 966-7858-55-3(I).

У першому томі навчального посібника розглянуті загальні питання теорії гімнастики, а також засоби і методика розвитку рухових здібностей та методика навчання гімнастичним вправам.

Навчальний посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання педагогічних університетів та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

- Худолій О.М.**
 X98 Основи методики викладання гімнастики: Навч. посібник. У 2-х томах. — 4-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОВС», 2008. — Т. 2. — 464 с: іл.
 ISBN 966-7858-54-5.
 ISBN 966-7858-56-1(II).

У навчальному посібнику розглянута методика викладання гімнастики в школі і ДЮСШ, а також методика організації і проведення змагань зі спортивної гімнастики.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

Рекомендовано
 Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник
 для студентів вищих навчальних закладів
 (лист № 14/18.2—1928 від 17.01.03)

Педагогічні прийоми, за допомогою яких тренери стрілецьких видів спорту забезпечують застосування оптимальних механізмів керування рухами своїх учнів, можна поділити на певні групи:

Створення адекватних образів, які допомагають формувати уявлення про виконання фінальних дій правильним способом. Прикладом такого образу може бути порада тренерів стрільби з лука порівнювати виконання зразкового випуску тятиви з поступовим наповненням краплини води та її неочікуваним падінням;

Використання відповідних установок. Установка – психологічний стан схильності суб'єкта до певної активності в певній ситуації. Тренери стрілецьких видів спорту у своїй практичній роботі підкреслюють важливість уникнення підсвідомого бажання стрільців виконувати постріл наказовим способом типу: «СТРІЛЯЙ!», «ПРИСКОРОЙСЯ!», «СМИКАЙ!» «ВІДПУСКАЙ!», «НАТИСКАЙ!», «ВІДКРИВАЙ!» тощо. У психо-лінгвістичному плані наведені приклади слів у наказовому способі зараховують до «слів-монологів», які мали важливе значення для виживання стародавньої людини як виду у моменти раптового виникнення небезпеки. Тому можна припустити, що їхнє застосування у людини викликає специфічну психо-фізіологічну готовність систем до наступних дій і відповідно застосування неефективних механізмів керування фінальними діями. У той же час тренери-професіонали радять своїм учням приймати рішення на реалізацію пострілу установками винятково умовного способу, коли фінальна команда про реалізацію пострілу виконується на зразок ввічливого запрошення, без надмірного поспіху, як-от: «Можете потроху починати реалізацію пострілу», «Виконуйте постріл як мало поважну подію», «Проходьте момент пострілу без зупинок та акцентів». Тут велике значення має принципово інше психо-лінгвістичне забарвлення установок на дію, що її мають виконувати. Професійні тренери постійно наголошують, що сигнал у вигляді фінального наведення прицільних пристосувань у точку прицілювання стрільці не повинні сприймати подібно до «команди – реакції» спринтера на звук стартового пістолета. Окрім специфічних установок реагування на початок реалізації пострілу, велике значення мають установки на ментальне «розмивання» всіх можливих сигналів, які можуть спровокувати перемикання на неефективні механізми керування. Маємо на увазі установки на кшталт: «Стріляйте у міру своєї стійкості», «Не вицілюйте», «Погоджуйтеся на влучення у габарити меншої вартості», «Наводячи зброю в ціль, використовуйте категорії типу «ще трохи» тощо. Окрім заохочення стрільців до «розмивання» сигналів на початок фінальних рухів, варто також уникати

чітких ознак їх закінчення. Для цього використовують пораду: «Протягом 2-3 секунд після реалізації пострілу залишайтеся в позі виготовлення».

Використання спеціальних вправ. Це дуже велика група, до якої належить окреме виконання «базових» рухів типу: стрільба з упору, окреме відпрацювання натискання на спусковий гачок, стрільба «холоста», стрільба послабленими зарядами пороху або шроту, стрільба з заплющеними очима, тренувальна стрільба за відомим принципом «російської рулетки», коли стрілець, готуючись до стрільби по мішені, заздалегідь не знає, який патрон кожного разу закладається в патронник зброї наставником – навчальний чи бойовий, стрільба по «екрану» та по збільшених у розмірі мішенях і таке інше.

Використання спеціальних технічних засобів. Прикладами таких можуть бути: використання пристроїв, які дозволяють приймати рішення на заборону або реалізацію пострілу не спортсмену, а тренеру, пристрої які надають додаткову інформацію про характеристики натискання на спусковий гачок або про ступінь нерухомості зброї тощо.

Висновки

1. Специфікою фінальних рухових навичок стрільців є те, що вони формуються на фоні прояву захисних рухових реакцій (віддача зброї, гучний звук, різкий розрив кінематичного ланцюга лучників тощо). Ця специфіка вимагає розробки адекватних підходів та методичних прийомів для вирішення педагогічних проблем стрілецьких видів спорту.

2. Схильність до деавтоматизації рухових навичок стрільців значною мірою залежить від того, які механізми керування фінальними рухами стрільців було застосовано. Якщо для керування фінальними рухами було застосовано механізми типу «рухи без мети», то можна очікувати, що рухова навичка на їх основі буде більш стійка до деавтоматизації.

3. Для формування оптимальної сенсомоторної навички стрільців вирішальне значення має не кількість проведених тих чи тих рухів і дій, що повторюються в процесі навчання і тренування, а застосування таких педагогічних прийомів, які забезпечують використання оптимальних механізмів керування фінальними діями стрільців.

Список літератури

1. Вайнштейн Л.М. Стрелок и тренер. — М.: Физкультура и спорт, 1969. — 247 с.

2. Юрьев А.А. Пулевая стрельба. — М.: Физкультура и спорт, 1973. — 431 с.
3. Поддубный А., Техника стрельбы из произвольного и пневматического пистолетов //Охота и оружие. — К., 2003, № 5. — С.24—31.
4. Бернштейн Н.А. О построении движений. — М.: Медгиз, 1947. — 255 с.
5. Анохин П.К. Биология и нейрофизиология условного рефлекса. — М.: Медицина, 1968. — С. 547.
6. Ойген Херригель, Дзен в искусстве стрельбы из лука. — Санкт-Петербург: Амфора, 2005. — 145 с.

Надійшла до редакції 25.01.2012 р

Калиниченко А.Н., Лопатев А.А. Обоснование психо-физиологических механизмов применения методических приемов совершенствования двигательных навыков стрелков

В статье сделан анализ применения педагогических приемов которые способствуют формированию оптимальных двигательных навыков спортсменов стрелковых видов спорта. Авторы выдвигают гипотезу о том, что оптимальные двигательные навыки стрелков могут быть образованы исключительно при условии применения определенных оптимальных механизмов управления финальными действиями.

Ключевые слова: стрелковые виды спорта, акцептор действия, оптимальный двигательный навык, деавтоматизация двигательного навыка, принятие решения, механизмы управления двигательными действиями, финальные двигательные действия стрелков.

Kalynichenko Lopat'ev A. Reasoning psycho-physiological mechanisms of application of motor skill improvement techniques for shooters.

In the article the analysis of application of the pedagogical techniques to promote the formation optimal motor skills of shooting sportsmenis conducted. The authors hypothesize that the optimum motor skills of shooters can be formed only on conditions of certain control mechanisms at the final actions.

Key words: shooting, action acceptor, optimal motor skill, motor skill deautomation, decision making, control mechanisms of motor action, the final action of the shooters.

ОЗДОРОВЧА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

УДК 615.825(075.8)

ЗБІЛЬШЕННЯ РУХЛИВОСТІ ГОМІЛКИ ЩОДО ОПОРНОЇ ПОВЕРХНІ У ДІТЕЙ З ВРОДЖЕНОЮ КЛИШОНОГІСТЮ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Михайлова Н.Є.

Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне

Анотація. У статті наведені дані про збільшення рухливості гомілки щодо опорної поверхні у дітей з вродженою клишоногістю. Визначені показники підшовного згинання і дорзифлексії в здорових дітей та дітей з вродженою клишоногістю. Відмічено погіршення даних показників у дітей з вродженою клишоногістю по відношенню до показників здорових дітей. Дослідження довело позитивний вплив фізичної реабілітації на збільшення рухливості у гомілковоступневому суглобі при вродженій клишоногості.

Ключові слова: вроджена клишоногість, фізична реабілітація, підшовне згинання, дорзифлексія.

Постановка проблеми. Клишоногість є однією з найбільш поширених вад розвитку. У Сполучених Штатах Америки щороку близько 5000 немовлят (один на 735) страждають на тяжкі форми клишоногості. Хлопчики уражаються тяжкими формами клишоногості вдвічі частіше, ніж дівчатка. Легкі форми більш поширені, але співвідношення між статтю не відмічається. Залишена без уваги клишоногість у дитини загрожує згодом змінами скелета, порушеннями функціонування колінних суглобів. Внаслідок невірної або неповного лікування виникає ризик розвитку підвиху кісток стопи (відносно одна до одної). У цьому випадку шкіра на зовнішніх поверхнях стоп помітно грубіє, м'язи гомілки перестають брати участь у ходьбі (це призводить до їх атрофії). Надалі порушується нормальне функціонування колінних суглобів, що є причиною порушення рухової функції ніг дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За світовими даними, частота рецидивів вродженої клишоногості і гіперкорекції у дітей після первинних операцій залишається високою і варіює від 35% до 64% [3]. Причинами рецидивів є недостатня корекція патології (помилковий рецидив), а також відсутність адекватного і тривалого консервативного післяопераційного лікування з необхідним забезпеченням ортопедичними виробами. Лікування рецидивуючої вродженої клишоногості представляє значні труднощі [2, 4]. У медичній практиці застосовують різні оперативні методи лікування вродженої клишоногості (тенотомії,

пересадки сухожиль, централізація і медіалізація плеснових та інших кісток стопи з фіксацією спицями), які не завжди призводять до бажаних стабільних результатів [3, 5, 6].

Робота виконана згідно теми «Вдосконалення організаційних та методичних засад програмування процесу фізичної реабілітації при дисфункціональних порушеннях у різних системах організму людини» Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Мета роботи — проаналізувати ефективність застосування засобів фізичної реабілітації на показники активного руху у гомілково-ступневому суглобі (стоячи) дітей з вродженою клишоногістю.

Завдання дослідження: визначити показник рухливості гомілки щодо опорної поверхні у дітей; проаналізувати вплив засобів фізичної реабілітації на рух у гомілково-ступневому суглобі у дітей з вродженою клишоногістю.

Методи дослідження. Один з основних показників у лікування вродженої клишоногості — це активний рух у гомілково-ступневому суглобі, який дитина виконує самостійно, тому одним з основних показників є підшовне згинання і дорзифлексія. Для визначення рухливості в гомілковостопному і предплюсневих суглобах стопи, а також для визначення обсягу рухів у цих суглобах використовували замір кутів: вимірювання на стопі в трьох положеннях з внутрішньої сторони: 1) під прямим кутом гомілки до стопи; 2) у положенні максимального пасивного переміщення гомілки

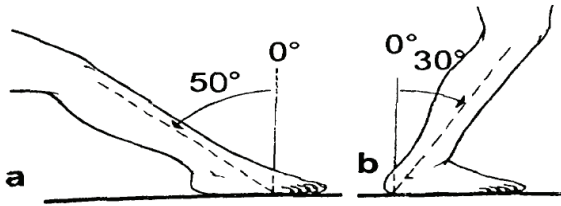

Рис. 1. Показники норми: підшовного згинання і дорзифлексії стопи стоячи: а — підшовне згинання; б — дорзифлексія

вперед з перенесенням на неї власної ваги тіла; 3) у положенні максимального пасивного переміщення гомілки назад під впливом власної ваги тіла при випрямленій нозі.

При цьому утворюються кути: положення гомілки відносно опори в різних позиціях. У положенні гомілки під прямим кутом до стопи кут дорівнює 90° . В положенні максимального пасивного переміщення гомілки вперед під впливом власної ваги тіла утворюється гострий кут $\angle a^\circ$. В положенні максимального пасивного переміщення гомілки назад під впливом власної ваги тіла при випрямленій нозі утворюється гострий кут $\angle b^\circ$. За допомогою кутів (відповідно до положення гомілки до опори) в трьох позах вираховували сумарну рухливість гомілки щодо опорної поверхні: $\angle v^\circ = (90^\circ - \angle a^\circ) + (\angle b^\circ - 90^\circ)$ [1].

Результати дослідження та їх обговорення. У дослідженні були задіяні 68 дітей дошкільного віку з вродженою клишоногістю: контрольна 1 ($n=34$), основна ($n=34$) групи та здорові діти ($n=34$), які склали контрольну групу 2. На початок дослідження вік дітей складав 4-5 років, вони знаходилися на «Д» обліку у дитячого ортопеда. Дітям основної групи проводили фізичну реабілітацію, спрямовану на утримання досягнутої корекції стопи, зміцнення м'язів нижніх кінцівок, попередження рецидиву; реабілітологи навчали батьків дітей самостійно ви-

конувати з дитиною фізичні вправи, розтягування та масаж вдома. Діти контрольної групи займалися за загальноприйнятою програмою (ЛФК, масаж, фізіотерапія курсами №10, два рази на рік).

За формою гомілковостопний суглоб відноситься до блокоподібного. Згинання (підшовне згинання) і розгинання (тильне згинання) в ньому відбуваються навколо фронтальної осі. Блок таранної кістки ззаду вужчий, ніж спереду. У зв'язку з цим, у момент підшовного згинання, коли його найвужча ділянка входить у широку частину між щиколотками кісток гомілки, можливі невеликі бічні рухи в суглобі.

Функція гомілковостопного суглобу тісно пов'язана з двома суглобами передплесно-підтаранним і тарано-п'яtkово-човноподібним, які функціонують як комбінований суглоб. При згинанні стопи відбувається одночасне підведення її внутрішнього краю (супінація), а при розгинанні — зовнішнього (пронація). Згинання в гомілковостопному суглобі виконують м'язи задньої групи м'язів гомілки, розгинання передньої групи м'язів гомілки. Зовнішню гомілку огинають сухожилля малогомілкових м'язів, що складають латеральну групу м'язів гомілки. У ділянці гомілковостопного суглобу сухожилля всіх м'язів фіксовані зв'язками.

Під час проведення обстеження були враховані показники підшовного згинання і дорзифлексії, щоб попередити розтягнення суглобів у дітей. Якщо дитина досягала показників норми, подальший рух у суглобі припиняли. На табл. 1 подані дані підшовного згинання і дорзифлексії в дітей.

Результати обстеження показали, що підшовне згинання в дітей з вродженою клишоногістю і у здорових дітей на початку і наприкінці дослідження значно не відрізняються. Дорзифлексія у дітей з вродженою клишоногістю значно гірша, ніж у здорових дітей, так на початку дослідження в здорових дітей у середньому на 20° краща, ніж у

Таблиця 1

Показники підшовного згинання і дорзифлексії на початку і наприкінці дослідження (y°) ($\bar{x} \pm m$)

Групи	Нога	На початку дослідження		Наприкінці дослідження	
		підшовне згинання	дорзифлексія	підшовне згинання	дорзифлексія
Основна група	ліва	134,56±0,52	89,71±0,13	137,71±0,45	81,62±0,26
	права	134,71±0,55	89,62±0,20	135,62±0,59	81,71±0,26
Контрольна група 1	ліва	135,09±0,50	89,06±0,25	135,26±0,49	89,03±0,26
	права	136,06±0,52	89,24±0,24	136,26±0,49	89,29±0,23
Контрольна група 2	ліва	139,74±0,20	69,88±0,68	139,79±0,19	69,88±0,68
	права	139,56±0,18	68,97±0,77	139,65±0,17	68,97±0,77

Результати визначення сумарної рухливості гомілки щодо опорної поверхні (у °)

Етап дослідження		Основна група	Контрольна група 1	Контрольна група 2
		$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$
На початку дослідження	ліва нога	44,85±0,55 ***	46,03±0,61 ****	69,85±0,72
	права нога	45,09±0,64 ***	46,82±0,56 ****	70,59±0,80
Наприкінці дослідження	ліва нога	59,09±0,47 *,**,****	46,24±0,62 ***	69,91±0,71 *
	права нога	53,91±0,69 *,**,****	46,97±0,54 ***	70,68±0,79 *

Примітки. * — показник вірогідності розходжень $p < 0,05$ між показниками на початку та наприкінці дослідження в межах групи;
 ** — показник вірогідності розходжень $p < 0,05$ між основною групою та контрольною групою 1;
 *** — показник вірогідності розходжень $p < 0,05$ між основною групою та контрольною групою 2;
 **** — показник вірогідності розходжень $p < 0,05$ між контрольною групою 1 та контрольною групою 2.

дітей із вродженою клишоногістю (69,88±0,68° та 68,97±0,77° проти 89,71±0,13°; 89,62±0,20°; 89,06±0,25°; 89,24±0,24°). Наприкінці дослідження показники в здорових дітей та дітей з вродженою клишоногістю контрольної групи 1 значно не змінилися. У дітей основної групи відбулося значне покращення дорзифлексії: 89,71±0,13°; 89,62±0,20° та 81,62±0,26°; 81,71±0,26°, тобто кут зменшився в середньому на 8°.

Сумарна рухливість гомілки щодо опорної поверхні подані в табл. 2.

Результати обстеження показали, що рухливість гомілки щодо опорної поверхні у дітей з вродженою клишоногістю гірша, ніж у здорових дітей. На початку дослідження рухливість у гомілковостопному суглобі в основній групі та контрольній групі 1 значно не відрізнялися. У дітей контрольної групи 1 та контрольної групи 2 за час дослідження не відбулися значні зміни рухливості у гомілковостопному суглобі. У дітей основної групи, завдяки застосуванню засобів фізичної реабілітації, відбулися значні покращення: рухливість збільшилася в середньому на 9-15°: на початку дослідження було 44,85±0,55° та 45,09±0,64°; наприкінці дослідження стало 59,09±0,47° та 53,91±0,69° ($p < 0,05$).

Висновки

Обстеження рухливості у гомілковостопному суглобі виявило, що цей показник значно гірший у дітей з вродженою клишоногістю, ніж у здорових дітей. Наприкінці дослідження виявлено значне покращення рухливості гомілки щодо опорної поверхні в дітей з вродженою клишоногістю основної групи після застосування фізичної реабілітації. Враховуючи те, що за клишоногості бувають рецидиви, дітям необхідно призначати фізичну реабілітацію.

Перспективи подальших досліджень. Наші дослідження будуть спрямовані на дослідження шляхів співпраці з батьками та її результативності щодо поліпшення розвитку дітей з вродженою клишоногістю.

Список літератури

1. Букуп К. Клиническое исследование костей, суставов и мышц: пер. с англ. / К. Букуп. — М.: Мед. лит., 2007. — 320 с.
2. Клычкова И. Ю. Рецидивирующая косолапость. Хирургическое лечение детей средней возрастной группы / И. Ю. Клычкова, М. П. Конюхов, Е. В. Петрова, Е. И. Дегтярева // Материалы симпозиума детских травматологов-ортопедов России с международным участием «Совершенствование травматолого-ортопедической помощи детям», Казань 16-18 сентября 2008. — Санкт-Петербург, 2008. — С. 282-285.
3. Кожевников О. В. Лечение тяжелых форм косолапости у детей / О. В. Кожевников, И. С. Косов, И. В. Грибова, Л. К. Каджая // Материалы симпозиума детских травматологов-ортопедов России с международным участием «Совершенствование травматолого-ортопедической помощи детям», Казань 16-18 сентября 2008. — Санкт-Петербург, 2008. — С. 285-286.
4. Лапкин Ю. А., Конюхов М. П. Рецидивы и вторичные ортопедические деформации у детей с системными заболеваниями опорно-двигательного аппарата / Ю. А. Лапкин, М. П. Конюхов // Материалы симпозиума детских травматологов-ортопедов России с международным участием «Совершенствование травматолого-ортопедической помощи детям», Казань 16-18 сентября 2008. — Санкт-Петербург, 2008. — С. 292-296.

5. Noonan, K. J., et al. «Leg length discrepancy in unilateral congenital clubfoot following surgical treatment.» *Iowa Orthopedic Journal* 24, no. 1 (2004): 60–64.
6. Thompson, George H. «Talipes Equinovarus (Clubfoot).» In *Nelson Textbook of Pediatrics*, 17th ed. Edited by Richard E. Behrman, et al. Philadelphia: Saunders, 2003, pp. 2256–7.

Надійшла до редакції 21.01.2012 р.
natali873@yandex.ru

Михайлова Н.Е. Увеличение подвижности голени относительно опорной поверхности у детей с врожденной косолапостью средствами физической реабилитации.

В статье представлены данные об увеличении подвижности голени относительно опорной поверхности у детей с врожденной косолапостью. Определены показатели подошвенного сгибания и дорзифлексии у здоровых детей и детей с врожденной косолапостью. Отмечено ухудшение данных показателей у детей с врожденной косолапостью в отношении показателей здоровых детей. Исследование довело положительное влияние физической реабилитации на увеличение подвижности в голеностопном суставе при врожденной косолапости.

Ключевые слова: врожденная косолапость, физическая реабилитация, подошвенное сгибание, дорзифлексия.

Mykhajlova N.E. Increased mobility of tibia relative to the reference surface in children with congenital clubfoot by means of physical rehabilitation.

The article presents data on the increase of mobility tibia relative to the reference surface in children with congenital clubfoot. Determined for the plantar flexion and dorzifleksii in healthy children and children with congenital clubfoot. Noted deterioration in these indicators in children with congenital clubfoot with respect to indicators of healthy children. Research has proven the positive effect of physical rehabilitation to increase mobility of the ankle joint in congenital clubfoot.

Key words: congenital clubfoot, physical rehabilitation, plantar flexion, dorzifleksiya.

Сергієнко Л.П.

- C32** Практикум з психології спорту: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2008. — 256 с. (МОН України, лист № 1-4/18-Г-1054 від 14 травня 2008 р.) ISBN 966-7858-51-0.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з психології спорту та програми з даної навчальної дисципліни. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практичних заняттях студентам пропонується виконання психологічних та дидактичних тестів. Навчальний посібник доцільно використовувати під час підготовки до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник рекомендовано студентам вищих навчальних закладів освітнього напрямку «Фізичне виховання і спорт» та «Психологія». Може бути корисним для викладачів, фахівців у галузі психології, тренерів, спортсменів високої кваліфікації, широкого кола читачів.

Худолій О.М.

- X98** Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. посібник. — 2-е вид., випр. — Харків: «ОВС», 2008. — 408 с.: іл. ISBN 966-7858-53-7.

У навчальному посібнику розглянуті загальні питання теорії фізичного виховання, а також теорія і методика розвитку рухових здібностей та навчання фізичним вправам.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Львівський державний університет фізичної культури, Науково-дослідний інститут ЛДУФК
 Центр математичного моделювання
 Інституту прикладних проблем механіки і математики імені Я.С.Підстригача НАН України
 Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ,
 редакція журналу «Теорія та методика фізичного виховання»
 мають честь запросити представників Вашої організації до участі в конференції

**МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
 У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ І СПОРТІ**

VIII міжнародна наукова конференція (28 лютого 2012 року)

Програма конференції передбачає роботу таких секцій:

1. Моделювання як ефективний метод пізнання складних об'єктів і процесів у сфері фізичної культури.
2. Моделювання складних біомеханічних систем у сфері спорту, фізичного виховання.
3. Моделювання в області механіки людини.
4. Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні.
5. Моделювання різних сторін підготовленості спортсменів.
6. Моделювання та технічні засоби.
7. Моделювання процесу навчання і розвитку рухових здібностей у школярів на уроках фізичної культури.
8. Моделювання навчальної діяльності студентів фізкультурних навчальних закладів.

Робочі мови конференції: українська і російська.

Для включення у програму конференції необхідно **до 10 січня 2012 року** надіслати тези доповіді в обсязі 3 сторінок і матеріали доповіді (стаття, **українською мовою**) — 6—12 сторінок, а також дискету з набраним текстом.

Вимоги до статей і тез:

1. Тези і стаття подаються у вигляді текстового файла, які необхідно переслати електронною поштою на адресу **e-mail: public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».
2. Рукопис підписується всіма авторами.
3. Статті (тези) подаються у форматі **Microsoft Word 6,0/98** або ***.rtf**. Ім'я файла (**латинськими буквами**) відповідає **прізвищу першого автора+номер секції** (наприклад: **ermakov_06.doc**).
4. Текст статті (тез) повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, ліве — 2,5 см, праве 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів). Малюнки підготовлені у форматі ***.tif** чи **Corel Draw 4,0/8,0**. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0.
5. Статті пишуться за схемою: назва статті, автори (ім'я, по батькові, прізвище), ... університет (інститут, академія), вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами), мета дослідження, методика дослідження, результати дослідження та їх обговорення, висновки, література (не більше 6). Тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова.
6. Реферат статті (**українською, російською і англійською** мовами) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
7. Разом зі статтею подаються **авторська довідка** (тема виступу, прізвище, ім'я, по-батькові, назва навчального закладу, посада, науковий ступінь, звання, точна адреса, телефон, електронна адреса) і **конверт з маркою зі зворотною адресою**.
8. Тези будуть надруковані у збірнику наукових праць до початку роботи конференції, статті — у **поточних номерах фахового журналу «Теорія та методика фізичного виховання»** у міру надходження.
9. **Матеріали разом з копією квитанції на грошовий переказ надсилати на адресу: e-mail: public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».

Основні дати:

Час подачі матеріалів	до 10 січня 2012 р.
Засідання, семінар, круглий стіл	28 лютого 2012 р за програмою конференції, яка буде розіслана учасникам до 3 березня, за адресою: — 79000, Україна, м. Львів, вул. Підголюско, 25, ЛДУФК, кафедра стрільби та технічних видів спорту; — м. Харків, вул. Блюхера, 2, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ
Розсилання збірника авторам Розсилання електронної версії	до 15 березня 2012 р. до 28 лютого 2012 р.
Обговорення, дискусія, збірник конференції	http://www.tmfv.com.ua — доступні електронні версії попередніх конференцій.

Автори з інших міст можуть взяти участь у засіданні, семінарі, круглому столі тільки на запрошення кафедр ВНЗ-організаторів. Всі витрати за рахунок організації, що відряджає.

Вартість публікації матеріалів конференції — 80 грн. (за один матеріал).

Організаційний внесок — 50 грн (сплачується під час реєстрації).

Оплата за публікації для учасників конференції з України: **поштовий переказ** на адресу: **60174 Харків, а/с 8692.**

Худолію Олегу Миколайовичу.

Адреса оргкомітету:

79000, Україна, м. Львів, вул. Підголюско, 25, ЛДУФК, кафедра стрільби та технічних видів спорту, заступник голови оргкомітету
 Виноградський Богдан Анатолійович, тел.: 80679501393, e-mail: bvynohrad@ukr.net; Лопатьєв Анатолій Олександрович, тел. 8-067-287-48-82, e-mail: dziu@cmm.lviv.ua.

61003 Харків, а/с 10947. Худолію Олег Миколайович, зав. кафедри ТМФВ. Телефон для довідок: **057-756-73-38**.

Оргкомітет конференції

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди,
кафедра ТМФВ, редакція журналу «Теорія та методика фізичного виховання» мають честь
запросити представників Вашої організації до участі в конференції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Сьома Всеукраїнська наукова конференція (19—20 квітня 2012 року)

Програма конференції передбачає роботу таких секцій:

- 01 — досвід впровадження ECTS в Україні;
- 02 — проблеми викладання теорії і методики фізичного виховання та спортивно-педагогічних дисциплін у спеціалізованому навчальному закладі;
- 03 — проблеми фізкультурної освіти в середній школі;
- 04 — методологічні підходи до розробки програм з фізичної культури для середньої школи;
- 05 — проблеми фізкультурної освіти у вищій школі;
- 06 — інформаційні і комп'ютерні технології у фізкультурній освіті.

Робоча мова конференції: українська.

Для включення у програму конференції необхідно до **01 березня 2012 року** надіслати **тези доповіді** в обсязі 3 сторінок і **матеріали доповіді** (стаття) — 6—12 сторінок на електронну пошту e-mail: **public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».

Вимоги до матеріалів:

1. Тези і стаття надсилаються на електронну пошту e-mail: **public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».
2. Статті (тези) подаються у форматі **Microsoft Word 6,0/98** або ***.rtf**. Ім'я файлу (**латинськими** буквами) відповідає **прізвищу першого автора+номер секції** (наприклад: **ermakov_06.doc**).
3. Текст статті (тез) повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, ліве — 2,5 см, праве 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів). Малюнки підготовлені у форматі ***.tif** чи **Corel Draw 4,0/8,0**. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0.
4. Статті пишуться за схемою: назва статті, автори (ім'я, по батькові, прізвище), ... університет (інститут, академія), вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами), мета дослідження, методика дослідження, результати дослідження та їх обговорення, висновки, література (не більше 6). Тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова.
5. Реферат статті (**українською, російською і англійською** мовами) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
6. Разом зі статтею подаються **авторська довідка** (тема виступу, прізвище, ім'я, по-батькові, назва навчального закладу, посада, науковий ступінь, звання, точна адреса, телефон, **електронна адреса**).
7. Матеріали конференції (тези) будуть надруковані у збірнику наукових праць до початку роботи конференції, матеріали доповіді (статті) — у **поточних номерах фахового журналу «Теорія та методика фізичного виховання» по мірі надходження**.
8. **Матеріали разом з копією квитанції на грошовий переказ надсилати на адресу e-mail: public@tmfv.com.ua з поміткою «матеріали конференції».**

Основні дати:

Час подачі матеріалів	до 1 березня 2012 р.
Засідання, семінар, круглий стіл (тільки для учасників з ВНЗ м. Харкова)	19—20 квітня о 14:00, м. Харків, вул. Блюхера, 2, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ
Розсилання збірника авторам	до 30 квітня 2012 р.
Обговорення, дискусія, збірник конференції	http://www.ovc.kharkov.ua — доступні електронні версії попередніх конференцій.

Вартість публікації матеріалів конференції — 80 грн. (за один матеріал).

Організаційний внесок — 50 грн (сплачується під час реєстрації).

Оплата за публікації для учасників конференції з України: **поштовий переказ** на адресу: **60174 Харків, а/с 8692. Худолію Олегу Миколайовичу.**

Адреса оргкомітету: 60174, а/с 8692. Оргкомітет конференції. Худолій Олег Миколайович, зав. кафедри ТМФВ, голова оргкомітету. Телефон для довідок: **057-756-73-38.**

Оргкомітет конференції

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ, редакція журналу «Теорія та методика фізичного виховання» мають честь запросити представників Вашої організації до участі в конференції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

VIII Всеукраїнська наукова конференція (22.01.2012 року)

Програма конференції передбачає роботу таких секцій:

- 01 — проблеми фізкультурної освіти в Україні;
- 02 — проблеми тренування і навчання в спортивних видах гімнастики;
- 03 — проблеми тренування і навчання в спортивних іграх і одноборствах;
- 04 — проблеми тренування і навчання в циклічних видах спорту;
- 05 — проблеми фізичного виховання школярів;
- 06 — інформаційні і комп'ютерні технології у фізичному вихованні і спорті;
- 07 — рекреація і спорт для всіх.

Робочі мови конференції: українська і російська.

Для включення у програму конференції необхідно до **01 жовтня 2012 року** надіслати тези доповіді в обсязі 3 сторінок і матеріали доповіді (стаття, **українською мовою**) — 6—12 сторінок, а також дискету з набраним текстом.

Вимоги до матеріалів:

1. Тези і стаття подаються в **двох** роздрукованих примірниках і **на дискеті** у вигляді текстового файлу.
2. Рукопис підписується всіма авторами.
3. Статті (тези) подаються у форматі **Microsoft Word 6,0/98** або ***.rtf**. Ім'я файлу (**латинськими** буквами) відповідає **прізвищу першого автора+номер секції** (наприклад: **ermakov_06.doc**).
4. Текст статті (тез) повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, ліве — 2,5 см, праве 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів). Малюнки підготовлені у форматі ***.tif** чи **Corel Draw 4,0/8,0**. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0.
5. Статті пишуться за схемою: назва статті, автори (ім'я, по батькові, прізвище), ... університет (інститут, академія), вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами), мета дослідження, методика дослідження, результати дослідження та їх обговорення, висновки, література (не більше 6). Тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова.
6. Реферат статті (**українською, російською і англійською** мовами) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання»
7. Разом зі статтею подаються **авторська довідка** (тема виступу, прізвище, ім'я, по-батькові, назва навчального закладу, посада, науковий ступінь, звання, точна адреса, телефон, електронна адреса) і **конверт з маркою зі зворотною адресою**.
8. Матеріали конференції (тези) будуть надруковані у збірнику наукових праць до початку роботи конференції, матеріали доповіді (статті) — у поточних номерах фахового журналу «Теорія та методика фізичного виховання» у міру надходження, позачергою друкуються статті які мають посилання на матеріали опубліковані в журналі.
9. **Матеріали разом з копією квитанції на грошовий переказ надсилати на адресу: 60174 Харків, а/с 8692.** Оргкомітет конференції. Худолію Олега Миколайовичу, або електронною поштою **e-mail: public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».

Основні дати:

Час подачі матеріалів	до 01 жовтня 2012 р.
Засідання, семінар, круглий стіл	22 листопада 2012 р за програмою конференції, яка буде оприлюднена 16 листопада 2012 р. на сайті www.tmfv.com.ua
Розсилання збірника авторам	до 15 грудня 2012 р.
Обговорення, дискусія, збірник конференції	http://www.ovc.kharkov.ua — доступні електронні версії попередніх конференцій.

Всі витрати за рахунок організації, що відряджають.

Вартість публікації матеріалів конференції — 80 грн. (за один матеріал).

Організаційний внесок — 50 грн. (сплачується під час реєстрації).

Оплата за публікації для учасників конференції з України: **поштовий переказ** на адресу: **60174 Харків, а/с 8692.**

Худолію Олега Миколайовичу.

Адреса оргкомітету: 60174 Харків, а/с 8692. Худолій Олег Миколайович, зав. кафедри ТМФВ, голова оргкомітету.

Телефон для довідок: **057-756-73-38.**

Оргкомітет конференції

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

У журналі друкуються статті наступної спрямованості

- теорія та методика навчання рухам;
- фізичне виховання дітей та підлітків;
- спортивне тренування дітей та молоді;
- фізична культура в школі;
- фізична культура в профілактиці і лікуванні захворювань у дітей та підлітків;
- теорія і методика професійної підготовки учителя фізичної культури;
- правові основи фізичної культури в Україні.

Вимоги до оформлення статей

1. Приймаються до друку оригінальні і оглядові статті з різних проблем навчання і виховання.
2. Обсяг оригінальної статті — 6—8 стр. тексту, оглядових — 12—24 стр., коротких повідомлень — до 3 стр.
3. Стаття подається в двох роздрукованих примірниках і в електронному вигляді.
4. Рукопис підписується всіма авторами.
5. Статті подаються у форматі Microsoft Word 6,0/98 або *.rtf. Ім'я файла (латинськими буквами) повинно відповідати прізвищу першого автора. Увесь матеріал статті повинен міститися в одному файлі.
6. Текст статті повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, лівє — 2,5 см, правє 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів).
7. Малюнки підготовлені у форматі *.tif чи Corel Draw 4,0/8,0.
8. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0
9. Оригінальні статті пишуться за схемою:
 - назва статті;
 - автор (ім'я, по батькові, прізвище);
 - університет (інститут, академія);
 - вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами);
 - мета дослідження;
 - методика;
 - результати дослідження;
 - обговорення;
 - висновки (останнім повинен бути висновок про перспективи подальших розвідок);
 - список літератури;
 - тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова;
 - реферат статті (**українською, російською і англійською** мовою) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
10. Стаття повинна бути написана українською мовою і вчитана авторами.

Додатково авторам необхідно подати такі відомості: повне прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посаду, науковий ступінь, тему виконаної наукової роботи, домашню адресу, **e-mail** і контактний телефон, **кількість примірників журналу**, яка буде надсилатися наложеним платежем.

Статті надсилати електронною поштою з поміткою «Стаття в журнал «ТМФВ»».

E-mail: **public@tmfv.com.ua**. Телефон для довідок: **057-756-73-38**.

Інше

1. Один примірник журналу, у якому опублікована стаття, висилається на адресу автора наложеним платежем після виходу його у світ.
2. Більшу кількість примірників необхідно замовляти завчасно.